

co bra s

Boris Jokić, Zrinka Ristić Dedić, Inja Erceg,
Iva Košutić, Gordana Kuterovac Jagodić,
Iris Marušić, Jelena Matić Bojić i Josip Šabić

OBRAZOVANJE KAO CILJ, ŽELJA I NADA

ZAVRŠNO IZVJEŠĆE

znanstveno-istraživačkog projekta
*Obrazovne aspiracije učenika u
prijelaznim razdobljima hrvatskog
osnovoškolskog obrazovanja:
priroda, odrednice i promjene
(COBRAS)*

OBRAZOVANJE KAO CILJ, ŽELJA I NADA

ZAVRŠNO IZVJEŠĆE

znanstveno-istraživačkog projekta

Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene (COBRAS)

Boris Jokić, Zrinka Ristić Dedić, Inja Erceg, Iva Košutić, Gordana Kuterovac Jagodić, Iris Marušić, Jelena Matić Bojić i Josip Šabić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Zagreb, siječanj 2019.

Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene

IDIZ

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Institute for Social Research in Zagreb

HRZZ
Hrvatska zaklada
za znanost

IZDAVAČ

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

ZA IZDAVAČA

Dinka Marinović Jerolimov

NAZIV PROJEKTA

Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene (**COBRAS**)

FINANCIRANJE PROJEKTA

Hrvatska zaklada za znanost (UIP-2015-09-6757)

TRAJANJE PROJEKTA

veljača 2016. – veljača 2019.

PROJEKTNI TIM**Znanstvenici:**

Dr. sc. Boris Jokić, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu (voditelj)

Dr. sc. Zrinka Ristić Dedić, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Dr. sc. Inja Erceg, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb

Dr. sc. Iva Košutić, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Dr. sc. Gordana Kuterovac Jagodić, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb

Dr. sc. Iris Marušić, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Dr. sc. Jelena Matić Bojić, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Dr. sc. Josip Šabić, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Administrativna podrška:

Iva Perković, mag. paed i mag. edu. soc.

Ankica Trogrlić Matić, mag. pol.

LEKTURA:

Marijana Mikašinović Jambrović

DIZAJN NASLOVNICE I GRAFIČKO UREĐENJE:

Lidija Novosel

DIZAJN LOGOTIPA PROJEKTA:

Karla Paliska

TISAK:

Rotim i Market

NAKLADA:

150 primjeraka

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001018267.

ISBN 978-953-6218-82-0

www.idi.hr/aspiracije

Sadržaj

UVOD	7
OBRAZOVNE ASPIRACIJE	8
CILJ I KONCEPTUALNI OKVIR PROJEKTA	9
METODOLOGIJA I UZORAK ISTRAŽIVANJA	12
GLAVNI NALAZI	15
1. ASPIRACIJE	16
2. SADAŠNJOST	25
3. BUDUĆNOST	50
PREPORUKE	57
LITERATURA	59

Zahvala

Zahvaljujemo učenicima, roditeljima, učiteljima, stručnim suradnicima i ravnateljima iz 28 osnovnih škola Grada Zagreba na spremnosti za sudjelovanje u istraživanju. Bez njihovog doprinosa ovo se istraživanje ne bi moglo provesti. Iskreno hvala!

Istraživački tim COBRAS

ŠKOLE KOJE SU SUDJELOVALE U KVALITATIVNOJ ISTRAŽIVAČKOJ DIONICI

OŠ Augusta Harambašića
OŠ Frana Krste Frankopana
OŠ Horvati
OŠ Izidora Kršnjavoga
OŠ Jure Kaštelana

ŠKOLE KOJE SU SUDJELOVALE U KVANTITATIVNOJ ISTRAŽIVAČKOJ DIONICI

OŠ Augusta Šenoe
OŠ Bartola Kašića
OŠ Brezovica
OŠ Bukovac
OŠ Čučerje
OŠ dr. Vinka Žganca
OŠ Dragutina Domjanića
OŠ Gračani
OŠ Gustava Krkleca
OŠ Ivana Mažuranića
OŠ Ivana Cankara
OŠ Ivana Meštrovića
OŠ Jabukovac
OŠ Lovre pl. Matačića
OŠ Marina Držića
OŠ Mate Lovraka
OŠ Medvedgrad
OŠ Pantovčak
OŠ Sesvete
OŠ Sesvetski Kraljevec
OŠ Špansko Oranice
OŠ Trnsko
OŠ Vrbani

UČENIČKI GLAS

Jedan je od ciljeva projekta COBRAS artikuliranje razmišljanja djece i mladih osoba o njihovim iskustvima sa školom, obrazovnim, karijernim i životnim željama, planovima i snovima. Glasovi djece i mladih osoba u Republici Hrvatskoj gotovo su u potpunosti zanemareni te ih ovim projektom želimo osnažiti.

Uvod

U razdoblju od veljače 2016. do veljače 2019. godine Institut za društvena istraživanja u Zagrebu proveo je uspostavni znanstveno-istraživački projekt, koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost (HRZZ), pod nazivom „Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene (COBRAS)“. Iza ovog podugačkog naslova nalazi se namjera pronalaska znanstvenih odgovora na neke od naizgled jednostavnih, a zapravo vrlo zamršenih pitanja poput: *Koliko se dugo djeca i mladi žele obrazovati? Što djeca i mladi ljudi žele postati, čime se žele baviti u životu i mijenja li se to kako odrastaju? Kako roditelji utječu na želje i snove vlastite djece? Kako odgojno-obrazovni radnici mogu pridonijeti ostvarenju obrazovnih aspiracija djece i njihovih roditelja?* Na ova i mnoga druga pitanja pokušalo se odgovoriti istraživanjem u kojem je u dvjema školskim godinama sudjelovalo 28 zagrebačkih osnovnih škola te više od 2700 učenika, roditelja i nastavnika. Istraživanje je osmišljeno i provedeno kao istraživački nacrt miješanog modela u kojem se kombiniraju kvalitativne i kvantitativne istraživačke metode. Kvalitativna faza istraživanja bila je usmjerena dubinskom ispitivanju obrazovnih aspiracija putem 1034 polustrukturirana intervjua provedena na 120 trijada sudionika sastavljenih od učenika, njihovih roditelja i učitelja iz pet zagrebačkih škola tijekom dviju školskih godina. Kvantitativna faza istraživanja sastojala se od ponavljanih primjena upitnika na učenicima iz 23 zagrebačke škole u trima različitim točkama mjerenja tijekom školskih godina 2016./2017. te 2017./2018. Ovakvim nacrtom predloženo istraživanje predstavlja prvi sustavni pokušaj longitudinalnog istraživanja ove teme u Republici Hrvatskoj.

Ostvarivanje ovako ambicioznog znanstvenog pokušaja istraživanja ove teme ne bi bilo moguće bez vrlo bliske i uspješne suradnje istraživačkog tima i škola, učenika i roditelja. Ovo je završno izvješće namijenjeno prije svega stručnoj i široj javnosti kao pregled nekih osnovnih elemenata teme obrazovnih aspiracija, samog istraživanja te osnovnih rezultata. U njemu su prvo izložene osnovne postavke znanstvenog promišljanja o obrazovnim aspiracijama, opisani su cilj i metodologija istraživačkog projekta, izloženi neki rezultati kvantitativnog dijela istraživanja te predstavljene osnovne preporuke školama u vezi s adresiranjem obrazovnih aspiracija učenika i njihovih roditelja.

Obrazovne aspiracije

Istraživanja provedena u različitim zemljama ukazuju na to da obrazovne aspiracije mladih predstavljaju jednu od najsnažnijih odrednica njihovih obrazovnih, ali i životnih izbora i ishoda. Učenici viših obrazovnih aspiracija motiviraniji su za školske zadatke i ostvaruju viša obrazovna postignuća, kao i učenici za koje njihovi roditelji i učitelji imaju visoke aspiracije (Gutman i Akerman 2008; Gorard, See i Davies 2012). Važnost obrazovnih aspiracija izlazi iz okvira područja obrazovanja jer istraživanja ukazuju da su one povezane s razvojem identiteta, osobnom dobrobiti i smanjivanjem rizika socijalne isključenosti (Bynner 2000; Kintrea, St. Clair i Houston 2011; Sparkes 1999). Na praktičnoj razini, spoznaje o razvoju i prirodi učeničkih želja i nadanja korištene su za razvoj različitih strategija i pristupa za poticanje visokih obrazovnih aspiracija, kao i za unaprjeđivanje načina na koji se o aspiracijama razgovara u obiteljima, obrazovnom sustavu i široj zajednici. Iako se može činiti prihvatljivim usvojiti ideju o uzročno-posljedičnoj vezi između viših obrazovnih aspiracija i pozitivnih obrazovnih i osobnih ishoda, nekoliko razloga navodi na oprez pri takvom razmatranju. Prvo, teško je uspostaviti uzročnu vezu između aspiracija i ishoda zato što, kao što Gutman i Akerman (2008.) prepoznaju, aspiracije ujedno predstavljaju i prediktor i produkt nećijih sposobnosti, osobnih karakteristika, socijalizacije i iskustava. Nadalje, odnos između obrazovnih aspiracija i ishoda vrlo se dinamično mijenja i razvija tijekom obrazovnog puta učenika kao rezultat interakcija između razvoja osobe i sve veće složenosti obrazovnog, obiteljskog i društvenog okruženja (Gottfredson 2002). Napokon, učeničke obrazovne aspiracije izrazito su socijalno određene i oblikovane pod utjecajem roditelja i drugih članova obitelji, vršnjaka, školskih praksi i karakteristika šire zajednica.

Obrazovne aspiracije često se povezuju, pa i preklapaju s karijernim aspiracijama, pri čemu su obje dio širih, životnih aspiracija. Budući da je formalno obrazovanje vezano uz karijerne izbore i izbor zanimanja, navedeno je preklapanje donekle očekivano. U istraživanjima, obrazovne aspiracije uobičajeno se odmjeravaju na temelju pitanja o broju godina koje osoba želi provesti unutar obrazovnog sustava, pri čemu se pohađanje visokoškolske razine i stjecanje akademskih titula smatra visokom razinom obrazovnih aspiracija. Takvo određenje vrlo složenog životnog i znanstvenog koncepta čini se prilično uskim iz više razloga. Prvo, takvo se određenje usmjerava gotovo isključivo na napredovanje u formalnom sustavu obrazovanja i stjecanje formalne kvalifikacije. Moguće je, međutim, da različite osobe i grupe imaju kvalitativno drugačija viđenja toga što jest obrazovanje, što ono sve uključuje i koja je njegova uloga u ispunjavanju općenitijih životnih ciljeva. Perspektive osoba koje informalne i neformalne oblike obrazovanja smatraju jednako važnima ili važnijima od formalnog obrazovanja vrlo su različite od perspektiva koje propisuje formalni obrazovni sustav. Ta je ideja u društvu već priznata, primjerice u europskoj inicijativi „Priznavanja prethodnog učenja“, čiji je cilj formalno priznavanje kvalifikacija i kompetencija koje su stečene kroz druge oblike učenja i životno iskustvo (Colardyn i Bjornavold 2004). U svim je društvima, a posebice u Hrvatskoj koja ima jedan od najraznolikijih srednjoškolskih sustava, izrazito dvojbeno izjednačavati veći broj godina školovanja i stjecanje akademske titule s kvalitativno višim obrazovnim aspiracijama. Zasigurno, osoba može biti izvrstan kuhar ili tesar te imati kvalitativno visoke obrazovne aspiracije, koje ne uključuju nužno sadržaje i karakteristike procesa učenja i poučavanja stečene na institucijama visokog obrazovanja. Konačno, operacionalizacije koje ispituju aspiracije s pomoću želje za pohađanjem institucija visokog obrazovanja same po sebi nisu dovoljno diskriminativne s obzirom na povećani ulaz u visoko obrazovanje i činjenicu da 67 % učenika koji mogu aplicirati na visokoškolske institucije u Hrvatskoj doista i upisuju visoko obrazovanje u godini završetka srednjeg obrazovanja (Jokić i Ristić Dedić 2014).

Cilj i konceptualni okvir projekta

Cilj je projekta „Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene (COBRAS)“ bio istražiti prirodu, odrednice i promjene obrazovnih aspiracija učenika tijekom osnovnoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

- **Priroda obrazovnih aspiracija** naglašava potrebu promišljanja činjenice da učeničke obrazovne aspiracije mogu biti kvalitativno različite u različitim razdobljima njihovog života.
- **Odrednice** naglašavaju cilj istraživanja i modeliranja čimbenika koji su povezani s učeničkim obrazovnim aspiracijama.
- Ispitivanje **promjene** odnosi se na *intra-individualnu* promjenu (kako učenici napreduju kroz obrazovni sustav) i *inter-individualne* razlike među učenicima različite dobi.
- **Prijelazna razdoblja hrvatskog obrazovnog sustava** odnose se na ulazak učenika u formalno obrazovanje (1. i 2. razred osnovne škole), prijelaz iz razredne u predmetnu nastavu (4. i 5. razred osnovne škole) i prijelaz iz osnovnog u srednjoškolsko obrazovanje (7. i 8. razred osnovne škole). Istraživanje prirode, odrednica i promjena učeničkih obrazovnih aspiracija posebno je važno u tim prijelaznim razdobljima, u kojima su učenici i roditelji izloženi kvalitativno i kvantitativno drugačijim povratnim informacijama o postignućima, relativnom položaju pojedinca u odnosu na druge, radnim navikama i sposobnostima u široj grupi. U tim se razdobljima može očekivati da će novi zahtjevi i organizacija obrazovnog procesa potaknuti refleksiju o perspektivama pojedinca o samopoznavanju, vlastitim sposobnostima, ambicijama i ciljevima.

U ovom su istraživanju obrazovne aspiracije definirane kao:

Ambicije i ciljevi koje učenici i roditelji imaju prema sadašnjim i budućim obrazovnim iskustvima i ishodima. Obrazovne su aspiracije često povezane s obrazovnim postignućem, ali mogu biti u vezi i s učeničkim kognitivnim i konativnim razvojem te ostalim obrazovnim i osobnim elementima. Obrazovne aspiracije učenika i roditelja izrazito su raznolike i stalno promjenjive u interakciji s okolinom.

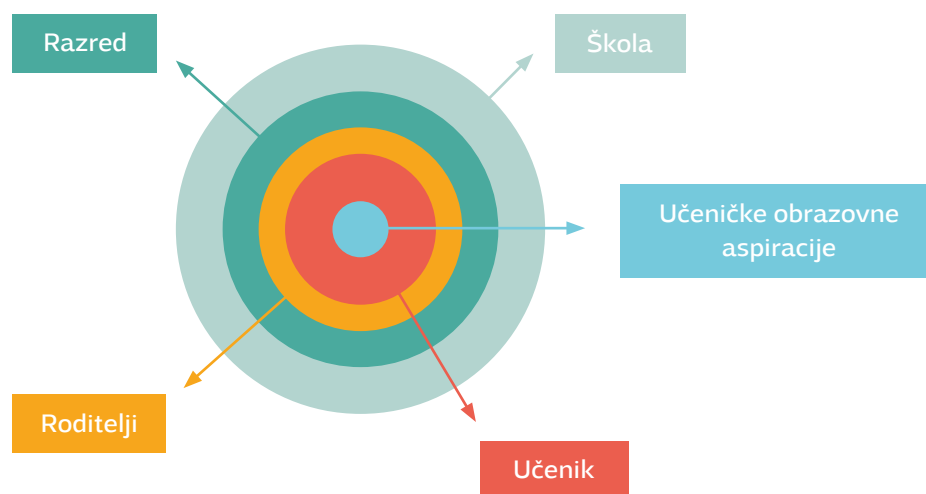
Ova definicija uzima u obzir višedimenzionalnu, kontekstualiziranu i razvojnu prirodu učeničkih obrazovnih aspiracija i omogućuje metodološku raznovrsnost u ispitivanju učeničkih obrazovnih aspiracija u prijelaznim razdobljima osnovnoškolskog obrazovanja te je u istraživanju smještena u središte konceptualnog okvira.

Konceptualni okvir

Znanstveni radovi o učeničkim obrazovnim aspiracijama izrazito naglašavaju kontekstualnu prirodu obrazovnih aspiracija (Gutman i Akerman 2008). Istraživanja pokazuju da se učeničke obrazovne aspiracije ne razvijaju samo pod utjecajem individualnih osobina učenika i njegovih obrazovnih iskustva već i u interakciji s roditeljima, vršnjacima, školom, zajednicom u kojoj učenik živi, kao i pod utjecajima trenutne ekonomske situacije, širih sociokulturnih i medijskih čimbenika. S obzirom na to, formiranje i razvoj učeničkih obrazovnih aspiracija može se zamisliti unutar šireg ekološkog modela koji se temelji na Bronfenbrennerovoj ekološkoj paradigmi i ekološkim modelima koji iz nje proizlaze (Bronfenbrenner 1974; 1976; 1977; 1979).

Slika 1.

Konceptualni okvir – ekološki model učeničkih obrazovnih aspiracija

U Bronfenbrennerovoj teoriji ljudskog razvoja, u središtu ekološkog sustava nalazi se osoba. U našem su istraživanju u središtu smještene učeničke obrazovne aspiracije. Taj ekološki sustav, prikazan shematski na Slici 1., podijeljen je u četiri socijalno organizirana podsustava, koji čine skup međusobno povezanih struktura koje mogu biti povezane s učeničkim obrazovnim aspiracijama. Te strukture sežu od razine neposrednih individualnih karakteristika učenika do udaljenije razine školskog okruženja. Tablica 1. predstavlja pokušaj integracije postojećih znanja o odrednicama učeničkih obrazovnih aspiracija u kojem se one grupiraju prema prije spomenutim razinama: individualnih učenika, roditelja, razreda (vršnjaka) i škole.

Tablica 1.

Konceptualni okvir – odrednice učeničkih obrazovnih aspiracija na pojedinoj razini

RAZINA UČENIKA	RAZINA RODITELJA	RAZINA RAZREDNOG ODJELA (VRŠNJAKA)	RAZINA ŠKOLE
Dob; spol; prijašnje školsko postignuće	Obrazovni status; radni status; zaposlenje; prihodi; socijalno porijeklo	Veličina; sastav razreda s obzirom na sposobnosti/postignuća i socijalno porijeklo učenika	Veličina; lokacija/sociodemografska obilježja susjedstva
<p>Učenička uvjerenja o sebi, vrijednosti i očekivanja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osobne vrijednosti o obrazovanju • Prijašnja obrazovna iskustva • Akademsko samopoimanje, samoeфикаsnost i specifična uvjerenja o vlastitoj kompetentnosti • Interesi • Ciljna orijentacija • Kauzalne atribucije • Očekivanje uspjeha <p>Percepcija podrške i očekivanja značajnih drugih</p> <ul style="list-style-type: none"> • Percepcija roditeljske podrške i očekivanja za učenika • Percepcija učiteljske podrške i očekivanja za učenika • Percepcija obrazovnih aspiracija vršnjaka • Uzori <p>Znanje o obrazovnom sustavu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poznavanje različitih obrazovnih mogućnosti/obrazovnih putova <p>Učenička ponašanja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izvannastavne aktivnosti • Izvanškolske aktivnosti • Navike učenja 	<p>Roditeljska opća uvjerenja, ciljevi i vrijednosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Socijalizacijski ciljevi/uvjerenja o odgoju djece • Osobne vrijednosti o obrazovanju • Obrazovne biografije roditelja • Roditeljski stil <p>Roditeljske percepcije i očekivanja prema djetetu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Životne, obrazovne i karijerne aspiracije za učenika • Percepcija sposobnosti, interesa, aspiracija, ličnosti i motivacije djeteta • Očekivanja budućih postignuća i obrazovnog puta djeteta • Kauzalne atribucije djetetovih obrazovnih postignuća • Samoeфикаsnost <p>Roditeljske percepcije škole</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zadovoljstvo školom • Percepcija odnosa učitelj – roditelj • Percepcija odnosa učitelj – učenik <p>Roditeljska ponašanja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uključenost roditelja/praćenje djetetovog učenja • Podrška u donošenju obrazovnih/karijernih odluka • Pružanje podrške djetetu za sudjelovanje u aktivnostima/poticanje djetetovih interesa i aspiracija 	<ul style="list-style-type: none"> • Norme ponašanja • Pritisak vršnjaka • Kolektivna ciljna orijentacija • Socijalna usporedba 	<p>Učiteljska opća uvjerenja, ciljevi i vrijednosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osobne vrijednosti o obrazovanju • Pedagoški ciljevi (uvjerenja o svrsi i ciljevima školskog poučavanja i učenja) • Samoeфикаsnost učitelja • Percepcija odgovornosti učitelja za učeničke obrazovne aspiracije i postignuća • Opća očekivanja prema učenicima • Percepcija odnosa učitelj – učenik • Percepcija odnosa učitelj – roditelj <p>Učiteljske percepcije i očekivanja prema pojedinom učeniku</p> <ul style="list-style-type: none"> • Percepcija sposobnosti, interesa, aspiracija, ličnosti i motivacije učenika • Percepcija aspiracija i očekivanja roditelja za dijete • Očekivanja budućih učeničkih postignuća i obrazovnog puta • Kauzalne atribucije učeničkih obrazovnih postignuća • Percepcija kvalitete suradnje s djetetovim roditeljima • Percepcija uključenosti roditelja • Školske prakse • Školska klima • Obrazovno i karijerno usmjeravanje • Ponuda izvannastavnih aktivnosti • Pružanje podrške u prijelaznim obrazovnih razdobljima

Metodologija i uzorak istraživanja

U projektu je primijenjen potpuno integrirani nacrt miješanog modela u kojem su korištene kvalitativne i kvantitativne metode prikupljanja podataka (Tashakkori i Teddlie 2003). Kvalitativna i kvantitativna istraživačka faza smatrane su jednako važnima u odgovaranju na postavljene istraživačke ciljeve i pitanja. Odluka o primjeni miješanog modela umjesto korištenja isključivo jedne metodologije donesena je zbog uvjerenja da je potreban raznolik i integriran metodološki repertoar kako bi se što prikladnije i uspješnije istražila priroda, odrednice i promjene obrazovnih aspiracija učenika u prijelaznim razdobljima osnovnoškolskog obrazovanja. Ovaj je izbor nacrt omogućio kvalitetnije zahvaćanje i ispitivanje raznolikosti perspektiva važnih dionika koji utječu na obrazovne aspiracije učenika, u prvom redu roditelja i učitelja. Kvalitativna faza istraživanja bila je usmjerena dubinskom ispitivanju obrazovnih aspiracija putem niza polustrukturiranih intervjua s trijadama sudionika sastavljenim od učenika, njihovih roditelja i učitelja tijekom dviju školskih godina. U ovom su dijelu istraživanja sudjelovali učenici i roditelji iz svih triju generacija (1./2. razred, 4./5. razred, 7./8. razred). Kvantitativna faza istraživanja sastojala se od ponavljanih primjena upitnika na učenicima iz dviju generacija (4./5. razred, 7./8. razred) u trima različitim točkama mjerenja tijekom školskih godina 2016./2017. te 2017./2018. Primjenom predloženog nacrt podaci su prikupljeni u četirima točkama mjerenja (t1 – t4) u kvalitativnom dijelu istraživanja te u trima točkama mjerenja (A, B, C) u njegovoj kvantitativnoj fazi. Prikupljanje podataka obuhvaćalo je dvije školske godine (Tablica 2.). Vremenski razmaci između točaka prikupljanja podataka bili su ravnomjerni te su obilježavali kraj polugodišta odnosno kraj školske godine.

Tablica 2.

Točke mjerenja tijekom trajanja istraživanja

AK. GOD.	2016./2017.											2017./2018.									
	1. POLUGODIŠTE					2. POLUGODIŠTE						1. POLUGODIŠTE					2. POLUGODIŠTE				
MJESEC	RUJ	LIS	STU	PRO	SIJ	VELJ	OŽU	TRA	SVI	LIP	RUJ	LIS	STU	PRO	SIJ	VELJ	OŽU	TRA	SVI	LIP	
KVAL.			t1						t2				t3							t4	
KVAN.									A				B							C	

Uzorak

Osnovna jedinica uzorkovanja i kvalitativne i kvantitativne faze istraživanja bila je škola. U Gradu Zagrebu djeluje ukupno 107 javno financiranih osnovnih škola koje čine 12,6 % ukupnog broja osnovnih škola u Hrvatskoj. U kvantitativnom dijelu istraživanja sudjelovale su 23 osnovne škole. Riječ je o stratificirano slučajnom uzorku pri čemu je kao stratum poslužila lokacija škole. U kvalitativnom je dijelu istraživanja sudjelovalo pet prigodno odabranih škola. Kako bi se osigurala maksimalna raznolikost, ove su škole odabrane na temelju podataka o različitim socioekonomskim i obrazovnim pokazateljima prikupljenim u prijašnjim istraživanjima (npr. obrazovni status roditelja, upisivanje učenika u različite vrste srednjoškolskog obrazovanja).

Uzorkovanje u kvantitativnoj fazi

U svakoj od 23 škole uključene u kvantitativnu istraživačku dionicu u istraživanju su sudjelovala najmanje dva razredna odjela učenika 4. i 7. razreda u školskoj godini 2016./2017. Svi su učenici pozvani na sudjelovanje u istraživanju te su, u skladu s etičkim normama istraživanja, trebali donijeti potvrdu o informiranom pristanku roditelja za sudjelovanje u istraživanju. Isti su učenici sudjelovali u svim trima točkama primjene upitnika tijekom školskih godina 2016./2017. i 2017./2018. Tako je osigurano longitudinalno praćenje istih učenika od trenutka kada su na završetku 4./7. razreda, preko trenutka kada su na polovici 5./8. razreda do trenutka kada su na kraju 5./8. razreda. U Tablici 3. predstavljen je broj sudionika u svakoj točki mjerenja te osipanje ispitanika tijekom istraživanja.

Tablica 3.

Sudionici u kvantitativnom dijelu istraživanja i osipanje tijekom istraživanja

5. RAZRED					
istraživački val		istraživački val		istraživački val	
N - 1062		N - 1058		N - 1079	
Samo 1. val	1. i 2. val	Samo 2. val	2. i 3. val	1. i 3. val	Samo 3. val
N - 55	N - 73	N - 21	N - 104	N - 74	N - 41
UČENICI KOJI SU SUDJELOVALI U NEKOM OD ISTRAŽIVAČKIH VALOVA - N - 1228					
UČENICI KOJI SU SUDJELOVALI U SVIM TRIMA VALOVIMA - N - 860					
POKRIVENOST U ODNOSU NA 1. ISTRAŽIVAČKI VAL - 81,0 %					
POKRIVENOST U ODNOSU NA UKUPAN N KROZ TRI VALA (N - 1228) - 70,0 %					
8. RAZRED					
istraživački val		istraživački val		istraživački val	
N - 1050		N - 1031		N - 1023	
Samo 1. val	1. i 2. val	Samo 2. val	2. i 3. val	1. i 3. val	Samo 3. val
N - 28	N - 110	N - 20	N - 78	N - 89	N - 33
UČENICI KOJI SU SUDJELOVALI U NEKOM OD ISTRAŽIVAČKIH VALOVA - N - 1181					
UČENICI KOJI SU SUDJELOVALI U SVIM TRIMA VALOVIMA - N - 823					
POKRIVENOST U ODNOSU NA 1. ISTRAŽIVAČKI VAL - 78,4%					
POKRIVENOST U ODNOSU NA UKUPAN N KROZ TRI VALA (N - 1181) - 69,7 %					

Podaci o osipanju sudionika u kvantitativnoj dionici istraživanja ukazuju da je, u odnosu na prvi istraživački val, čak 81,0 % učenika 5. razreda i 78,4 % učenika 8. razreda sudjelovalo u svim trima valovima. Navedeni postotak učenika koji su se zadržali u svim trima valovima istraživanja izrazito je visok u međunarodnom istraživačkom kontekstu te ukazuje na predanost učenika i škola istraživanju.

Uzorkovanje u kvalitativnoj fazi

U kvalitativnoj fazi istraživanja sudjelovale su sve tri generacije sudionika iz svake od pet odabranih škola. U generacijama sudionika 4. i 7. razreda u istraživanju je sudjelovalo 30 trijada sastavljenih od djeteta, jednog roditelja te učitelja i/ili razrednika. Prilikom odabira sudionika koristilo se kriterijsko uzorkovanje s obzirom na rod te procjene učitelja o ranijem školskom postignuću (tri kategorije – iznadprosječno, prosječno i ispodprosječno). Proces odabira proveden je u suradnji s učiteljima razredne

nastave (4. razred) ili razrednicima (7. razred). Procedura uzorkovanja prilikom odabira učenika 1. razreda nije uključivala kriterije školskog postignuća. U toj je generaciji uključeno 12 trijada u svakoj školi kako bi se omogućilo njihovo eventualno daljnje sudjelovanje u istraživanju nakon trogodišnjeg razdoblja financiranja istraživanja u sklopu uspostavnog projekta HRZZ-a. U kvalitativnom dijelu istraživanja sudjelovale su 24 trijade (12 učenika iz 1. te šestero učenika iz 4. i 7. razreda) iz svake škole, što ukupno čini 120 trijada.

Sa svakim od učenika, roditelja i nastavnika koji su sudjelovali u istraživanju proveden je polustrukturirani intervju četiri puta tijekom dviju školskih godina. Od 120 trijada, samo je jedan učenik i roditelj odustao od istraživanja i to zbog preseljenja u drugu državu. Jedna od trijada uključivala je blizance. Ukupno su provedena 1034 polustrukturirana intervjua.

Glavni nalazi

U ovom izvješću predstavljeni su osnovni rezultati iz različitih valova kvantitativne istraživačke dionice. Rezultati su podijeljeni u tri cjeline:

- **ASPIRACIJE** – rezultati vezani uz srednjoškolske i visokoškolske aspiracije učenika 4./5. i 7./8. razreda te njihovo viđenje gimnazijskog i strukovnog obrazovanja te osoba s visokim obrazovanjem ili bez njega
- **SADAŠNJOST** – rezultati vezani uz *područje školskog života (školski kontekst, učenje, procjene predmeta i opterećenost školskim obvezama)* i rezultati vezani uz *područje osobnog života (osobna dobrobit, podrška roditelja, način na koji trenutno strukturiraju svoje vrijeme te procjenjuju Hrvatsku kao obrazovni kontekst)*.
- **BUDUĆNOST** – rezultati vezani uz to kako djeca i mlade osobe vide vlastitu budućnost, ostvarivanje životnih ishoda, obilježja željenog posla te sliku budućnosti za 20 godina.

Svaki od analiziranih elemenata predstavljen je kroz opis mjenog koncepta, način na koji je odmjenen u istraživanju te osnovne rezultate.

ASPIRACIJE	<ul style="list-style-type: none"> • Aspiracije prema srednjoškolskom obrazovanju • Usporedba gimnazijskog i strukovnog obrazovanja • Aspiracije prema visokoškolskom obrazovanju • Usporedba osobe bez fakulteta i s fakultetom • Roditeljske aspiracije
SADAŠNJOST	<ul style="list-style-type: none"> • Procjena školskog okruženja • Navike učenja • Predmeti koji se najviše uče • Procjene obveznih predmeta • Opterećenost školskim obvezama
	<ul style="list-style-type: none"> • Osobna dobrobit • Roditeljska podrška • Struktura vremena • Hrvatska kao obrazovni kontekst
BUDUĆNOST	<ul style="list-style-type: none"> • Očekivanja normativnih životnih događaja • Vjerojatnost ostvarivanja životnih ishoda • Obilježja željenog posla • Slika budućnosti za 20 godina

1. ASPIRACIJE

1.1. SREDNJOŠKOLSKE ASPIRACIJE

KONCEPT:

Srednjoškolske aspiracije određene su kao želje i nade vezane uz daljnje obrazovanje pojedinca na srednjoškolskoj razini.

PITANJE:

Učenici iz starije dobne skupine (7. – 8. razred) u svim su trima istraživačkim valovima odgovarali na pitanje: *Koju vrstu srednjoškolskog obrazovanja želiš upisati?*

Ponudeni su odgovori bili:

- Trogodišnje strukovno obrazovanje
- Četverogodišnje strukovno obrazovanje
- Gimnazijsko obrazovanje
- Još uvijek ne znam

Učenici iz mlađe dobne skupine (4. – 5. razred) u svim su trima istraživačkim valovima odgovarali na pitanje: *Želiš li završiti srednju školu?*

Ponudeni su odgovori bili: DA/NE.

Učenici iz ove generacije samo su u trećem istraživačkom valu odgovarali na pitanje: *Koju vrstu srednjoškolskog obrazovanja želiš upisati?*

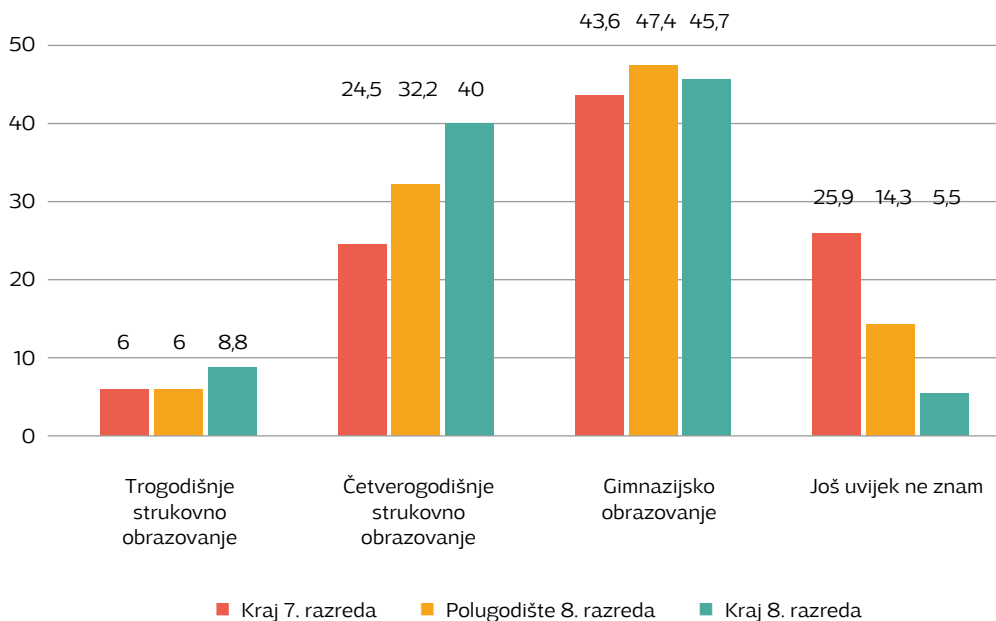
Ponudeni su odgovori bili:

- Strukovno obrazovanje
- Gimnazijsko obrazovanje
- Ne znam

OSNOVNI REZULTATI:

- Na kraju osnovnoškolskog obrazovanja najveći postotak učenika želi upisati gimnazijsko obrazovanje (45,7 %) i četverogodišnje strukovno obrazovanje (40,0 %). Samo 8,8 % učenika želi upisati trogodišnje strukovne programe, a na samom kraju 8. razreda neodlučno je još njih 5,5 %.
- Razvoj aspiracija od kraja 7. razreda ukazuje na stabilnost gimnazijskih aspiracija te povećanje aspiracija prema četverogodišnjim strukovnim programima. Broj onih koji žele upisati trogodišnje strukovne programe također je stabilan.
- Longitudinalne analize rezultata ukazuju da se učenici koji su neodlučni u 7. razredu u svojim aspiracijama u najvećoj mjeri pomiču prema odabiru četverogodišnjih strukovnih programa.
- Gotovo svi učenici iz mlađe dobne skupine iskazuju aspiraciju za završetak srednjoškolskog obrazovanja.
- Na kraju 5. razreda najveći broj učenika (41,5 %) ne zna u koju se vrstu srednjoškolskog obrazovanja želi upisati, 37,1 % njih želi upisati gimnazijsko obrazovanje, a 21,4 % strukovno obrazovanje.

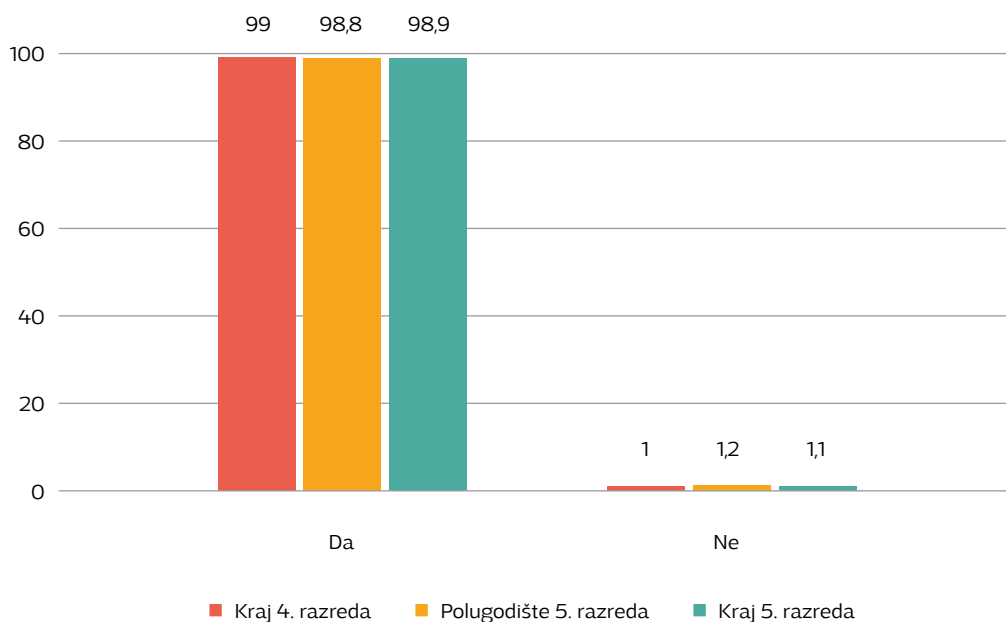
Srednjoškolska aspiracija – starija dobna skupina (%)

Slika 2.

Srednjoškolska aspiracija starije dobne skupine učenika (tri istraživačka vala: kraj 7. razreda – kraj 8. razreda)

Želiš li završiti srednju školu? – mlađa dobna skupina (%)

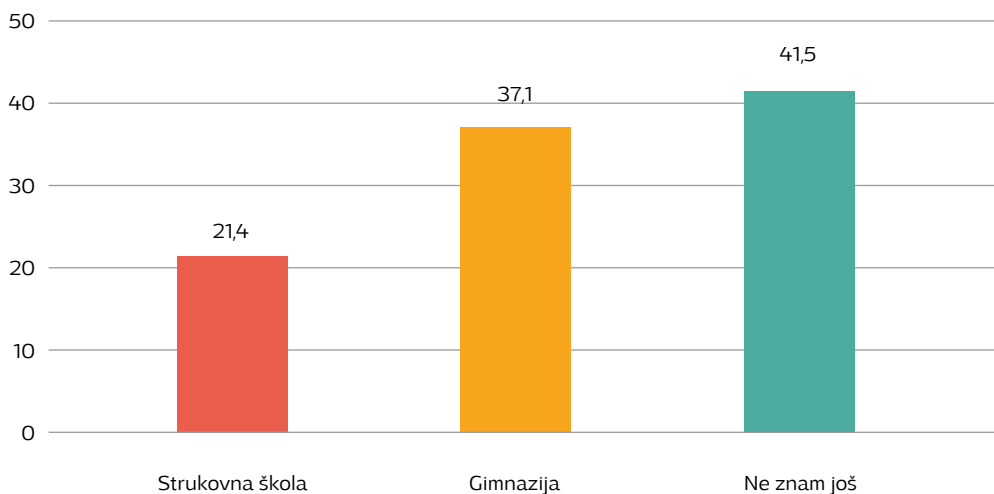
Slika 3.

Srednjoškolska aspiracija mlađe dobne skupine učenika (tri istraživačka vala: kraj 4. razreda – kraj 5. razreda)

Slika 4.

Srednjoškolska aspiracija mlađe dobne skupine učenika (treći istraživački val: kraj 5. razreda)

Srednjoškolska aspiracija – mlađa dobna skupina (%)

1.2. USPOREDBA STRUKOVNOG I GIMNAZIJSKOG OBRAZOVANJA

KONCEPT:

Usporedbom gimnazijskog i strukovnog obrazovanja ispitivani su stavovi učenika 8. razreda o dvjema osnovnim vrstama srednjoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Stavovi učenika prema gimnazijskom i strukovnom obrazovanju važni su za odluku učenika o vlastitom obrazovnom putu, a oblikovani su pod utjecajem obitelji, prijatelja i šireg društvenog okružja.

PITANJE:

Učenicima je predstavljeno 10 tvrdnji o statusu, kvaliteti i instrumentalnoj vrijednosti obrazovanja. Učenici su trebali odrediti vrijede li ta obilježja znatno više, više ili podjednako za strukovno i gimnazijsko obrazovanje.

OSNOVNI REZULTATI:

- Rezultati ukazuju na veću privlačnost gimnazijskog obrazovanja.
- Učenici 8. razreda smatraju da gimnazijsko i strukovno obrazovanje podjednako *omogućuju stjecanje korisnih znanja i vještina*.
- Najbrojniji odgovori u kategoriji „podjednako vrijedi“ dobiveni su također za tvrdnje: *omogućuje život u inozemstvu, omogućuje kvalitetan život u budućnosti*.
- Podaci, međutim, ukazuju da za te tvrdnje postoji znatno veći broj odgovora u smjeru „vrijedi više“ ili „znatno više“ za gimnazijsko obrazovanje nego za strukovno obrazovanje.
- Učenici smatraju kako za gimnazijsko obrazovanje, više nego za strukovno, vrijedi da *je cijenjeno u društvu, da omogućuje pronalazak dobrog posla, da omogućuje zauzimanje dobrog položaja u društvu te da omogućuje odabir različitih zanimanja*. Usto, posebno se ističe nalaz da uz gimnazijsko obrazovanje, po mišljenju učenika 8. razreda, više pristaju karakteristike: *zahtijeva veliki trud učenika i dobro priprema za studiranje*.
- Karakteristika *omogućuje brzo zapošljavanje* jedinstvena je po tome što najveći dio učenika (45,5 %) smatra da više vrijedi za strukovno obrazovanje nego za gimnazijsko.

Usporedba gimnazijskog i strukovnog obrazovanja – 8. razred (%)

STRUKOVNO OBRAZOVANJE		GIMNAZIJSKO OBRAZOVANJE		
ZNATNO VIŠE VRIJEDI	VIŠE VRIJEDI	PODJEDNAKO VRIJEDI	VIŠE VRIJEDI	ZNATNO VIŠE VRIJEDI
	Omogućuje stjecanje korisnih znanja i vještina.			
9,1	17,8	49,7	13,0	10,4
	Omogućuje život u inozemstvu.			
5,0	6,7	44,8	21,1	22,4
	Omogućuje kvalitetan život u budućnosti.			
4,5	6,5	44,7	22,6	21,6
	Omogućuje pronalazak dobrog posla.			
7,5	9,3	37,2	24,7	21,3
	Omogućuje zauzimanje dobrog položaja u društvu.			
4,0	4,2	37,8	31,2	22,8
	Cijenjeno je u društvu.			
4,7	7,1	30,6	34,1	23,4
	Omogućuje odabir različitih zanimanja.			
5,0	7,1	28,3	31,0	28,7
	Zahtijeva veliki trud učenika.			
3,2	3,1	30,0	30,8	32,9
	Dobro priprema za studiranje.			
4,0	5,1	17,0	35,9	38,1
	Omogućuje brzo zapošljavanje.			
20,7	24,8	25,5	14,7	14,4

Slika 5.

Usporedba gimnazijskog i strukovnog obrazovanja učenika 8. razreda (drugi istraživački val: početak 8. razreda)

1.3. VISOKOŠKOLSKE ASPIRACIJE

KONCEPT:

Visokoškolske aspiracije određene su kao želje i nade pojedinaca vezane uz njihovo visokoškolsko obrazovanje.

PITANJE:

Učenici iz starije dobne skupine (7. – 8. razred) u svim su trima istraživačkim valovima odgovarali na pitanje:

Molimo te, procijeni koliko se slažeš s tvrdnjom: *U budućnosti želim ići na fakultet.*

Ponudeni su odgovori bili na ljestvici od 5 stupnjeva: 1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – uglavnom se slažem i 5 – u potpunosti se slažem.

Učenici iz mlađe dobne skupine (4. – 5. razred) odgovarali su na sljedeće pitanje: *Želiš li završiti fakultet?* Ponudeni su odgovori bili: *DA/NE.*

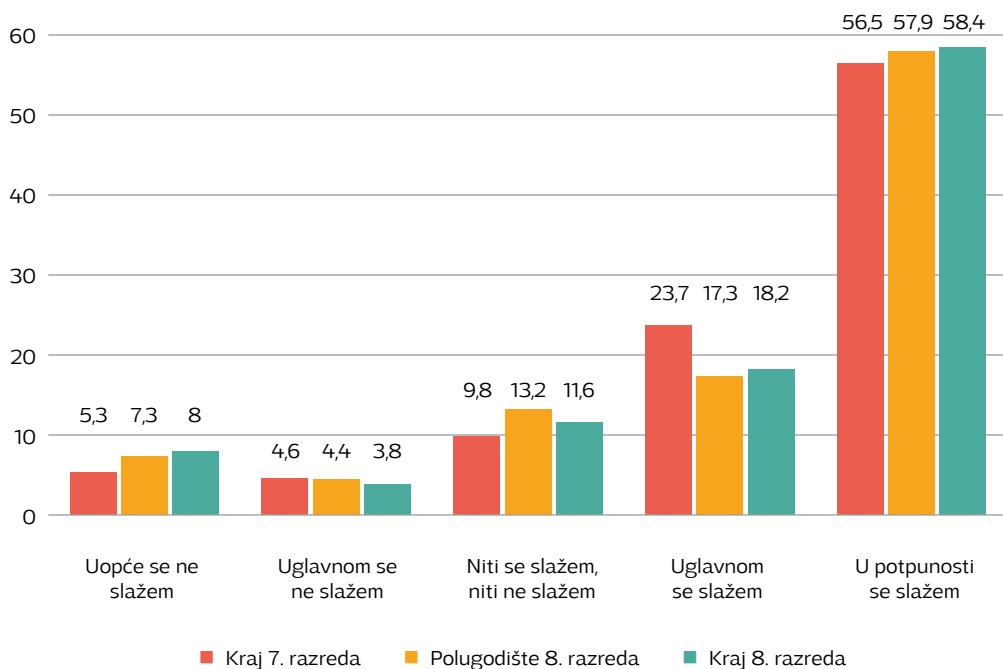
OSNOVNI REZULTATI:

- Visokoškolsko obrazovanje normativna je aspiracija za učenike koji završavaju osnovnoškolsko obrazovanje.
- Na kraju 8. razreda 58,4 % učenika u potpunosti se slaže, a još 18,2 % uglavnom se slaže s tvrdnjom da u budućnosti želi studirati. S ovom se tvrdnjom ne slaže 11,8 % učenika (8 % uopće se ne slaže, a 3,8 % uglavnom se ne slaže). Neodlučno je na kraju 8. razreda 11,6 % učenika.
- U vremenskoj perspektivi vidljivo je da je visokoškolska aspiracija relativno stabilna u svim kategorijama slaganja.
- Na kraju 5. razreda 91,5 % učenika iskazuje aspiraciju za završetak fakulteta.
- Postotak onih koji žele steći visokoškolsku diplomu ne mijenja se na prijelazu iz 4. u 5. razred.

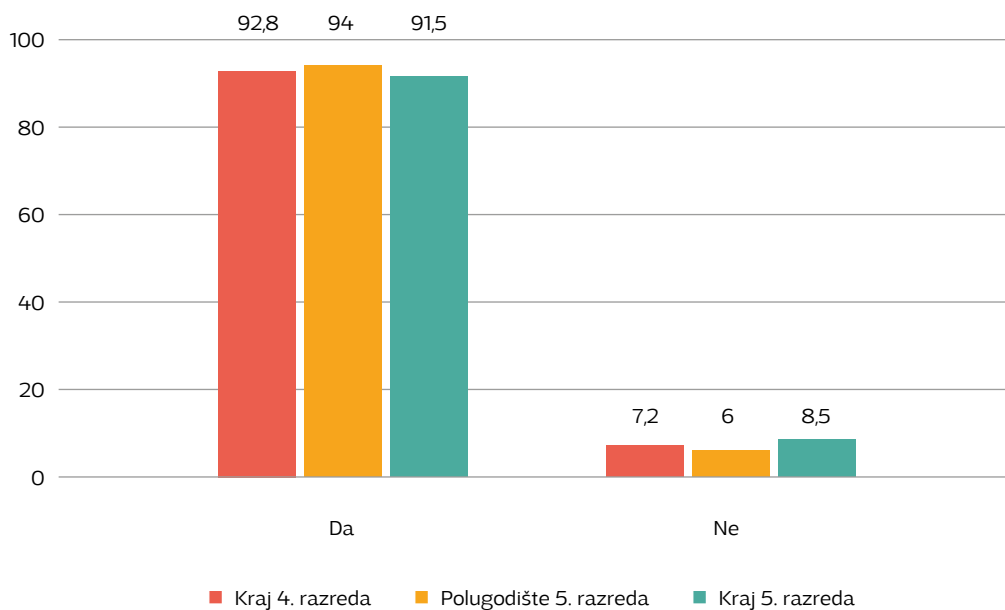
Slika 6.

Visokoškolska aspiracija starije dobne skupine učenika (tri istraživačka vala: kraj 7. razreda – kraj 8. razreda)

Visokoškolska aspiracija – u budućnosti želim ići na fakultet (%)

Visokoškolska aspiracija (%)

Slika 7.

Visokoškolska aspiracija mlađe dobne skupine učenika (tri istraživačka vala: kraj 4. razreda – kraj 5. razreda)

1.4. USPOREDBA OSOBE S FAKULTETOM I BEZ FAKULTETA

KONCEPT:

Usporedbom osobe s fakultetom i bez fakulteta ispitani su učenički stavovi o vrijednosti stjecanja visokoškolske kvalifikacije. Odgovori učenika važna su odrednica njihovih obrazovnih aspiracija.

PITANJE:

Učenicima je predstavljeno 11 tvrdnji koje opisuju različite životne ishode u poslovnoj i osobnoj sferi. Učenici su trebali odrediti vrijede li ti životni ishodi znatno više, više ili podjednako za osobu bez fakulteta ili osobu s fakultetom.

OSNOVNI REZULTATI:

- Rezultati ukazuju na doživljaj veće izvjesnosti pozitivnih životnih ishoda za osobe sa stečenom visokoškolskom kvalifikacijom.
- Više od 60 % učenika 8. razreda smatra da sljedeće karakteristike podjednako vrijede za osobe s fakultetskom diplomom i bez nje: *ima mnogo prijatelja, ima sretnu obitelj, zabaulja se u životu, živi sretan i ispunjen život te zadovoljan/na je sa svojim životom*. Podaci, međutim, ukazuju da je među ostalim odgovorima znatno veća čestina odgovora „više vrijedi“ ili „znatno više vrijedi“ za osobu s fakultetom.
- Na ishodima *cijenjen/a je u društvu, ima posao koji voli, ima siguran i stabilan posao te dobro zarađuje* dominiraju učenički odgovori (između 57 i 69 %) u smjeru osoba s fakultetom, što znači da se u percepciji učenika ovi ishodi vežu uz stjecanje fakultetske diplome.
- Vrlo je važan i rezultat da ishodi *ima puno slobodnog vremena* i **živi u siromaštvu**, po mišljenju većine učenika, vrijede (znatno) više za osobe bez fakulteta nego za osobe s fakultetom.

Slika 8.

Usporedba tipične osobe s fakultetom i bez fakulteta učenika 8. razreda (treći istraživački val: kraj 8. razreda)

Usporedba tipične osobe bez fakulteta i s fakultetom – 8. razred (%)

OSOBA BEZ FAKULTETA			OSOBA S FAKULTETOM	
ZNATNO VIŠE VRIJEDI	VIŠE VRIJEDI	PODJEDNAKO VRIJEDI	VIŠE VRIJEDI	ZNATNO VIŠE VRIJEDI
		Ima mnogo prijatelja.		
2,7	3,3	78,6	6,9	8,6
		Ima sretnu obitelj.		
1,3	1,5	77,7	9,2	10,4
		Zabavlja se u životu.		
3,6	10,2	67,1	9,8	9,4
		Živi sretan i ispunjen život.		
1,3	2,4	66,5	16,0	13,8
		Zadovoljan/na je svojim životom.		
1,4	1,6	64,9	19,7	12,4
		Cijenjen/a je u društvu.		
1,3	1,1	40,9	34,3	22,4
		Ima posao koji voli.		
2,9	2,7	34,9	30,4	29,2
		Ima siguran i stabilan posao.		
1,5	2,2	34,2	31,0	31,2
		Dobro zarađuje.		
1,6	0,9	28,8	33,2	35,5
		Ima puno slobodnog vremena.		
20,5	26,4	36,8	10,1	6,1
		Živi u siromaštvu.		
24,4	36,5	35,0	1,8	2,3

1.5. RODITELJSKE ASPIRACIJE I OČEKIVANJA ZA VLASTITU DJECU

KONCEPT:

Roditeljske aspiracije i očekivanja određeni su kao iskazi učenika o željama i očekivanjima roditelja vezanim uz njihovo obrazovanje. Roditeljska očekivanja i želje koje imaju za svoju djecu uvelike određuju njihov obrazovni put i iskustva.

PITANJE:

Učenici iz starije dobne skupine u dvama su istraživačkim valovima (na kraju 7. i na kraju 8. razreda) zamoljeni da iskažu svoj stupanj slaganja sa sljedećim tvrdnjama:

- *Moji roditelji očekuju da ću jednog dana ići na fakultet.*
- *Moji bi roditelji bili zadovoljni da jednog dana steknem strukovno obrazovanje.*
- *Moji roditelji imaju visoka očekivanja od mene u školi.*

Učenici iz mlađe dobne skupine u dvama su istraživačkim valovima (na kraju 4. i na kraju 5. razreda) zamoljeni da iskažu svoj stupanj slaganja sa sljedećim tvrdnjama:

- *Moji roditelji očekuju da ću završiti srednju školu.*
- *Moji roditelji očekuju da ću jednog dana ići na fakultet.*
- *Moji roditelji imaju visoka očekivanja od mene u školi.*

Ponuđeni su odgovori bili na ljestvici od 5 stupnjeva: 1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – uglavnom se slažem i 5 – u potpunosti se slažem.

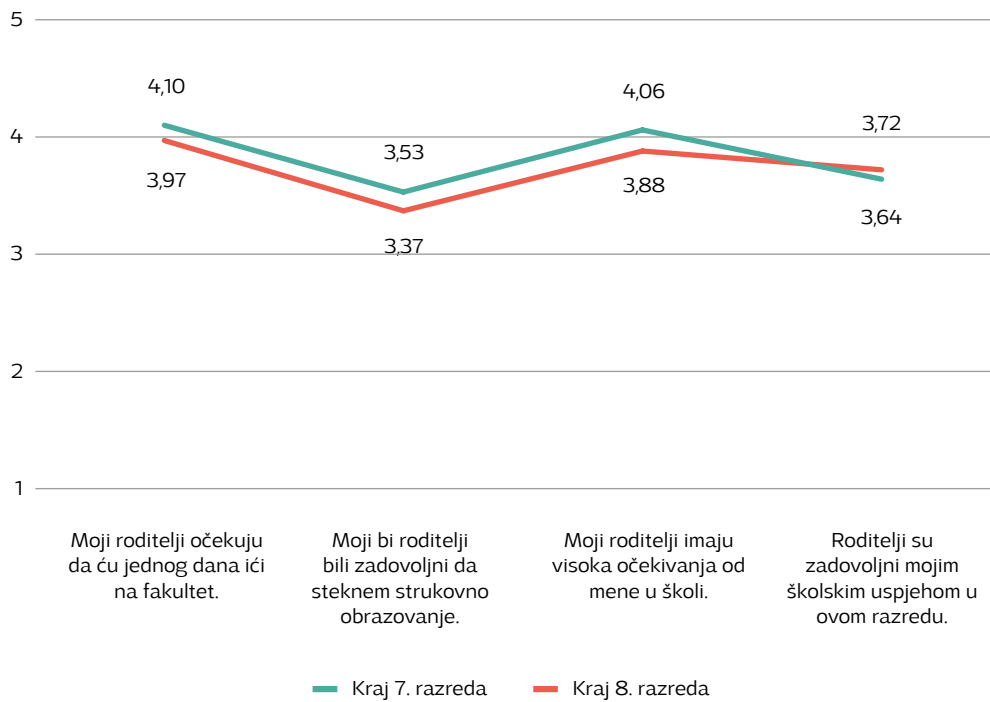
OSNOVNI REZULTATI:

- Učenički odgovori ukazuju na visoku razinu aspiracija i očekivanja roditelja te na relativnu stabilnost odgovora u razdoblju između prvog i trećeg istraživačkog vala.
- Učenici starije dobne skupine u velikoj mjeri izvješćuju o visokoškolskim aspiracijama i općim visokim očekivanjima roditelja – dobivene prosječne vrijednosti na tim tvrdnjama odgovaraju odgovoru *uglavnom se slažem*. Postotno iskazano, 69,3 % učenika na kraju 8. razreda smatra kako njihovi roditelji očekuju da će u budućnosti ići na fakultet, a 65,3 % slaže se da roditelji imaju visoka očekivanja od njih u školi (odgovori *uglavnom se slažem* i *u potpunosti se slažem*). S tvrdnjom *Moji bi roditelji bili zadovoljni da steknem strukovno obrazovanje* slaže se 48,4 % učenika. Procjene na ovim trima tvrdnjama tek su nešto više u trećem istraživačkom valu nego u prvom.
- Procjene učenika starije dobne skupine ukazuju na podjednako zadovoljstvo roditelja postignutim školskim uspjehom u 7. i 8. razredu.
- Usporedba odgovora učenika starije i mlađe dobne skupine ukazuje na više procjene učenika mlađe dobne skupine na tvrdnjama *Moji roditelji očekuju da ću jednog dana ići na fakultet* i *Moji roditelji imaju visoka očekivanja od mene u školi*. S prvom se tvrdnjom slaže čak 88,9 % učenika na kraju 5. razreda, a s drugom 87,2 %.
- Učenici mlađe dobne skupine izvješćuju i o većem zadovoljstvu roditelja postignutim školskim uspjehom u odnosu na učenike starije dobne skupine.
- Ipak, može se primijetiti pad zadovoljstva roditelja postignutim školskim uspjehom u 5. razredu u odnosu na 4. razred. Taj je nalaz očekivan u vidu većeg razlikovanja u školskom uspjehu koji se ostvaruje prijelazom na predmetnu nastavu.
- Zanimljivo je također uočiti promjenu u slaganju učenika s tvrdnjom *Moji roditelji imaju visoka očekivanja od mene u školi* između prvog i trećeg istraživačkog vala, koja ide u smjeru većeg slaganja s tom tvrdnjom na kraju 5. razredu u odnosu na kraj 4. razreda.

Slika 9.

Percepcija roditeljskih obrazovnih očekivanja starije dobne skupine učenika (prosječne vrijednosti; prvi i treći istraživački val: kraj 7. i kraj 8. razreda)

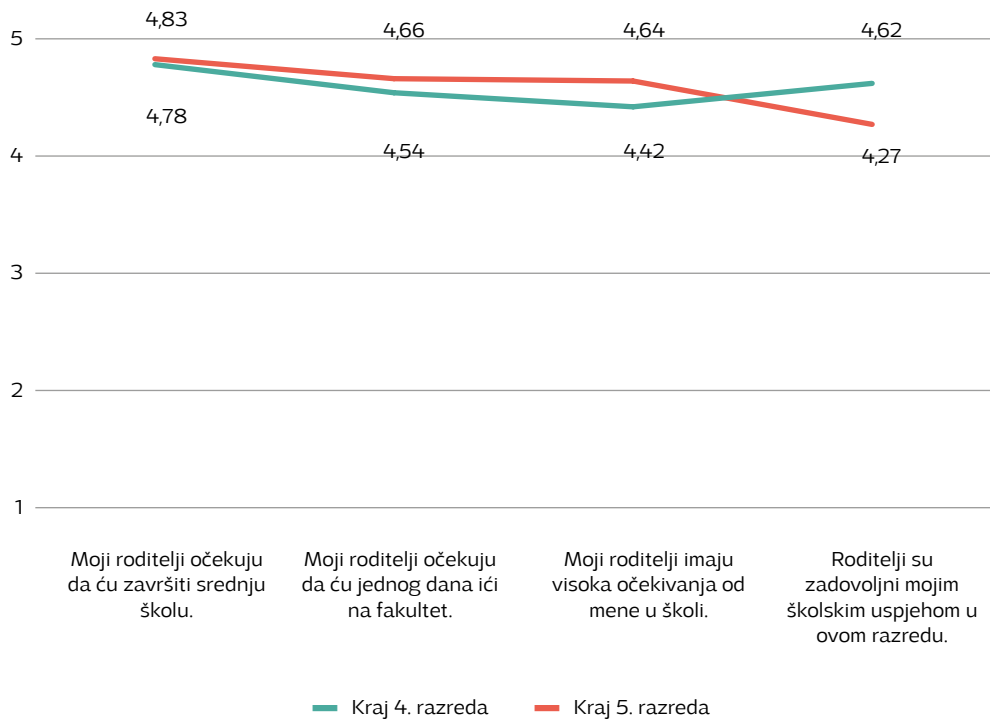
Roditeljska očekivanja i aspiracije

Slika 10.

Percepcija roditeljskih obrazovnih očekivanja mlađe dobne skupine učenika (prosječne vrijednosti; prvi i treći istraživački val: kraj 4. i kraj 5. razreda)

Roditeljska očekivanja i aspiracije

2. SADAŠNJOST

2.1. PODRUČJE ŠKOLSKOG ŽIVOTA

2.1.1. Procjena elemenata školskog okruženja

KONCEPT:

Procjena elemenata školskog okruženja odnosi se na učeničku procjenu razreda koji pohađaju, svih učenika škole, nastavnika te škole u cjelini. Ove su procjene važan pokazatelj prilagodbe školi i dobiti pojedinca u školskom okruženju.

PITANJE:

Učenici su zamoljeni da ocijene četiri elementa školskog okruženja ocjenom od 1 (*nedovoljan*) do 5 (*izvrstan*).

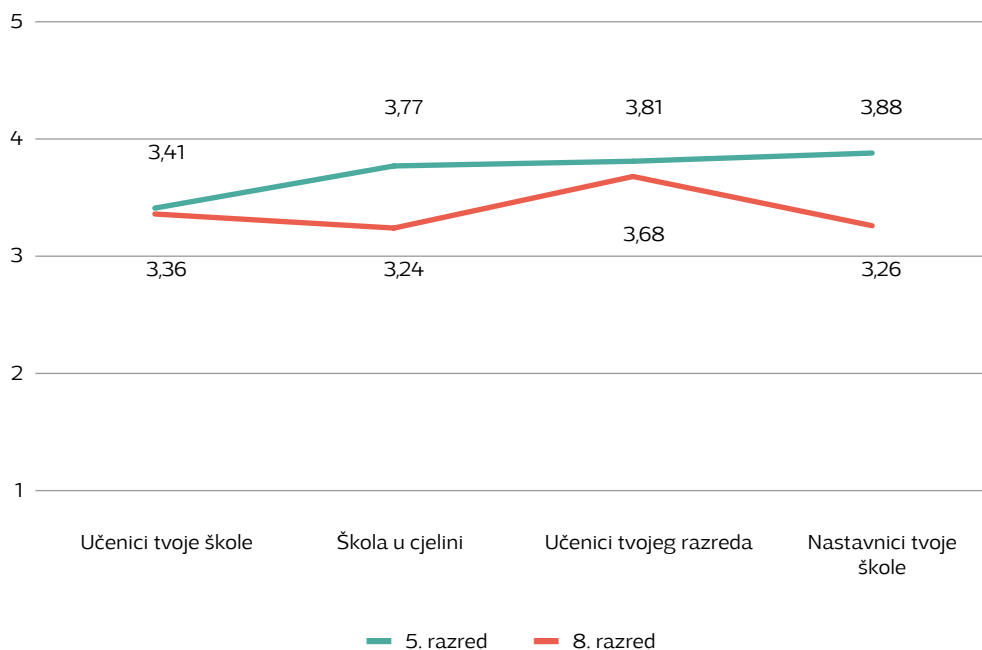
OSNOVNI REZULTATI:

- Rezultati ukazuju da su učenici relativno zadovoljni različitim elementima školskog okruženja, ali da su procjene ponešto niže u starijoj dobnoj skupini.
- Učenici 5. razreda najvišu prosječnu ocjenu daju nastavnicima škole, a visoko vrednuju i učenike svojeg razreda. Najnižu prosječnu ocjenu dodjeljuju učenicima škole.
- Učenici 8. razreda najvišu prosječnu ocjenu daju učenicima svojeg razreda. Prosječne ocjene učenika škole nešto su niže od ocjene učenika iz razreda, a slijede ih procjene škole u cjelini i nastavnika, koje se međusobno ne razlikuju.
- Usporedba učenika mlađe i starije dobne skupine ukazuje na to da učenici 5. i 8. razreda daju slične ocjene učenicima svojeg razreda i škole, dok su učenici 5. razreda pozitivnije ocijenili nastavnike te školu u cjelini.
- Važno je istaknuti da 30,1 % učenika 5. razreda dodjeljuje ocjenu izvrstan nastavnicima te još 40,3 % ocjenu vrlo dobar. U 8. razredu 8,6 % učenika nastavnicima daje ocjenu izvrstan te još 36,1 % ocjenu vrlo dobar.
- Važan je i rezultat o procjeni škole u cjelini – 67 % učenika 5. razreda daje ocjene vrlo dobar i izvrstan, dok je u 8. razredu taj postotak 43,5 %. Razlozi tome mogu biti njihova veća kritičnost, karakteristična za dob, niža razina akademskog samopoimanja te duže školsko iskustvo.

Slika 11.

Procjena elemenata školskog okružja

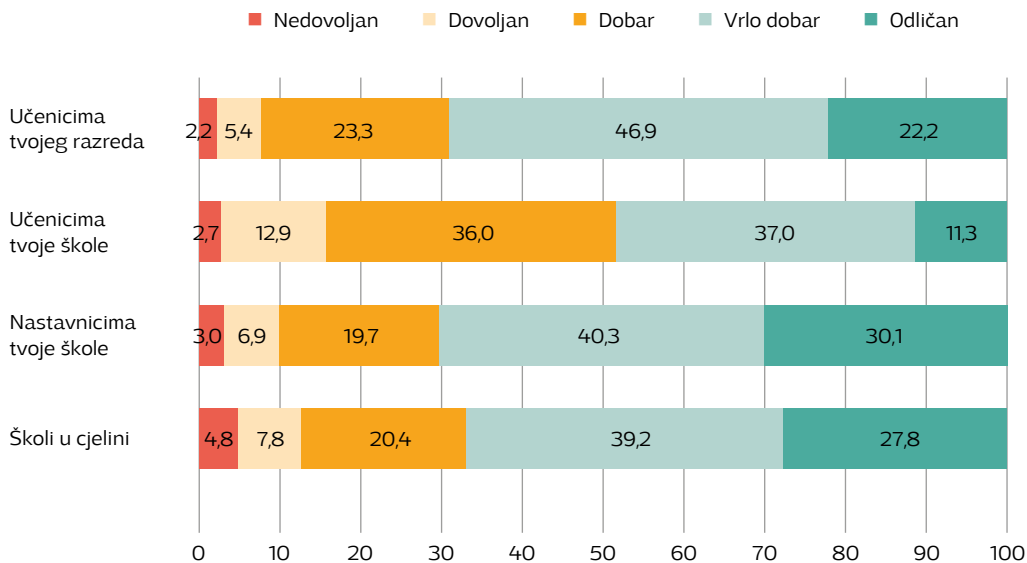
Procjene elemenata školskog okružja učenika 5. i 8. razreda (prosječne vrijednosti; drugi istraživački val: početak 8. razreda i treći istraživački val: kraj 5. razreda)

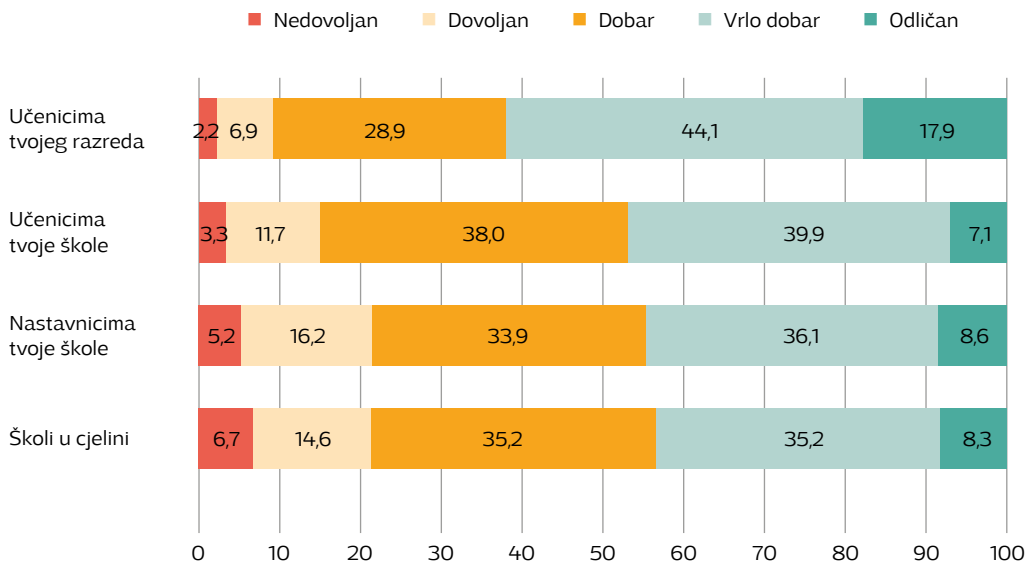
Slika 12.

Procjena elemenata školskog okružja – koju bi ocjenu dao/dala? 5. razred (%)

Procjena elemenata školskog okružja učenika 5. razreda (treći istraživački val: kraj 5. razreda)

Procjena elemenata školskog okružja – koju bi ocjenu dao/dala? 8. razred (%)

Slika 13.

Procjena elemenata školskog okružja učenika 8. razreda (drugi istraživački val: početak 8. razreda)

2.1.2. Navike učenja

KONCEPT:

Uspješno učenje podrazumijeva razvijene navike učenja, prije svega redovitost, dobru organizaciju te samostalnost u učenju i ispunjavanju školskih obveza.

PITANJE:

U drugom istraživačkom valu učenici obiju dobnih skupina trebali su s pomoću odgovora DA ili NE odgovoriti na sljedeće dvije tvrdnje:

- Učim svaki dan.
- Učim samo prije testa i usmenog ispitivanja.

Učenici su također zamoljeni da odgovore koliko im se često događa sljedeće:

- Prepisujem domaće zadaće.
- Domaće zadaće, lektiru i sl. pišem u zadnji čas.

Za odgovore na tvrdnje o domaćim zadaćama korištena je ljestvica od 4 stupnja, gdje je 1 označavalo *gotovo nikad*, 2 *rijetko*, 3 *često* i 4 *gotovo uvijek*.

OSNOVNI REZULTATI:

- Rezultati ukazuju na nisku razinu redovitosti učenja i negativne obrasce u ispunjavanju školskih obveza, posebno starije dobne skupine učenika.

Redovitost učenja

- Učenici na početku 5. razreda izvješćuju o redovitijem učenju od učenika na početku 8. razreda.
- U 5. razredu 55,6 % učenika navodi da uče svaki dan, a 37,3 % uči samo prije ispitivanja.
- U 8. razredu slika je gotovo obrnuta; svaki dan uči 31,4 % učenika, a samo prije ispitivanja 57,9 %.

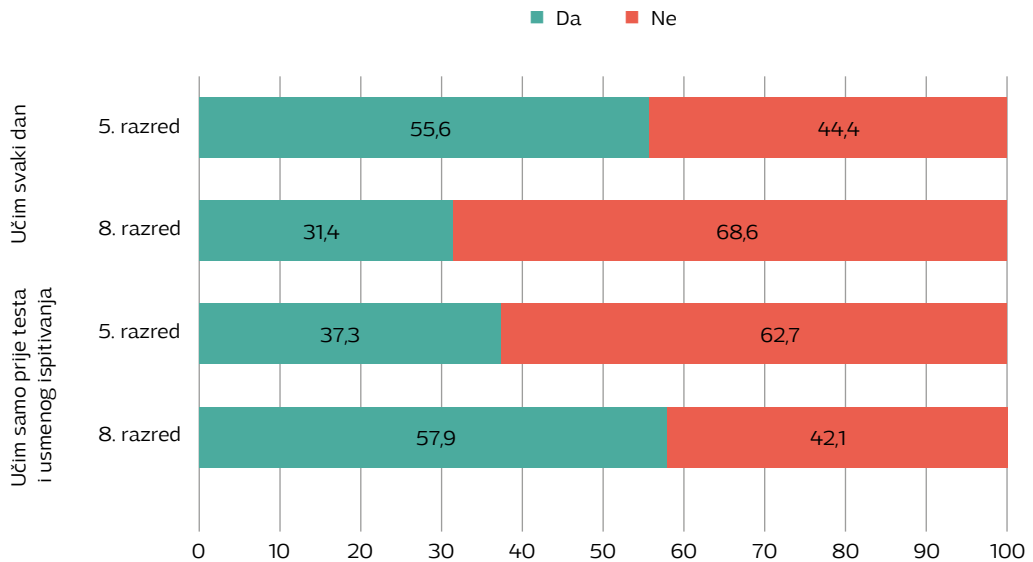
Priprema domaćih zadaća

- Učenici na početku 5. razreda u 60,5 % slučajeva izjavljuju da gotovo nikad ne prepisuju domaće zadaće. Takvo nedopušteno ponašanje često ili gotovo uvijek pokazuje samo 6,9 % učenika mlađe dobne skupine.
- Za ove učenike također nije karakteristično da domaće zadaće, lektire i sl. pišu u zadnji čas. Takvu praksu gotovo nikad nema 29,2 %, a rijetko 47 % učenika 5. razreda.
- Učenici starije dobne skupine pokazuju drugačije obrasce pripreme domaćih zadaća. Gotovo trećina učenika na početku 8. razreda (32,8 %) često ili gotovo uvijek prepisuju domaće zadaće, a 54,9 % gotovo se uvijek ili često priprema za školu u zadnji čas. Ovi se nalazi mogu tumačiti u svjetlu većeg opsega obveza starijih učenika, ali i njihove slabije motivacije za učenje i školu.

Slika 14.

Redovitost učenja učenika 5. i 8. razreda (drugi istraživački val: početak 5. razreda i početak 8. razreda)

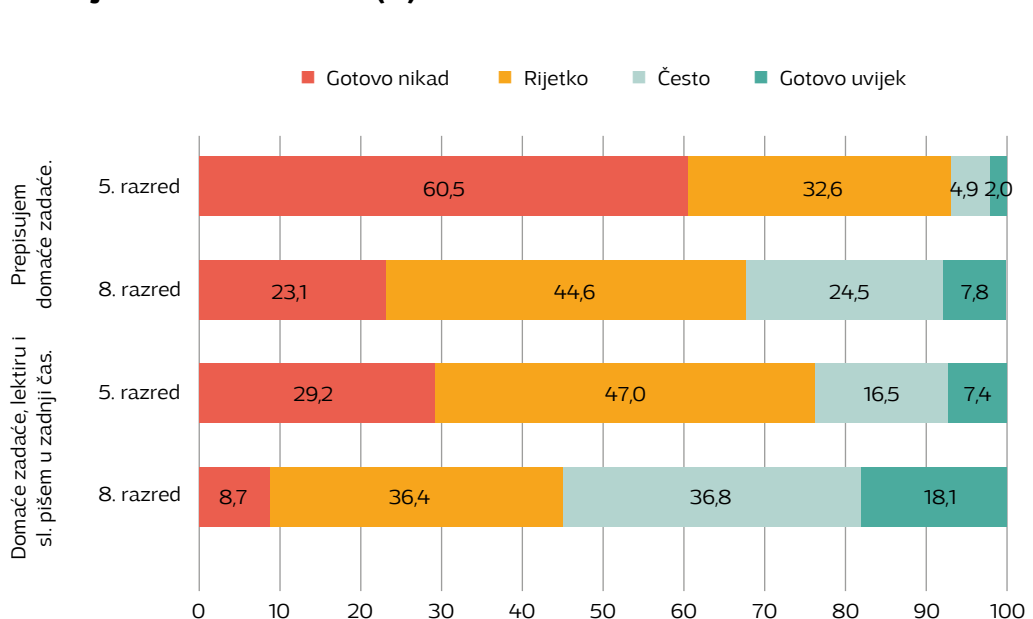
Redovitost učenja (%)

Slika 15.

Navike pisanja domaćih zadaća učenika 5. i 8. razreda (drugi istraživački val: početak 5. razreda i početak 8. razreda)

Pisanje domaćih zadaća (%)

2.1.3. Koje predmete učenici najviše uče?

KONCEPT:

Predmeti koje učenici uče tijekom osnovnog obrazovanja međusobno se razlikuju po opsegu određenom brojem sati nastave, ali i po zahtjevnosti i širini uključenih sadržaja te težini predmeta kako je percipiraju sami učenici. Predmet koji učenici najviše uče govori o sklopu svih ovih elemenata.

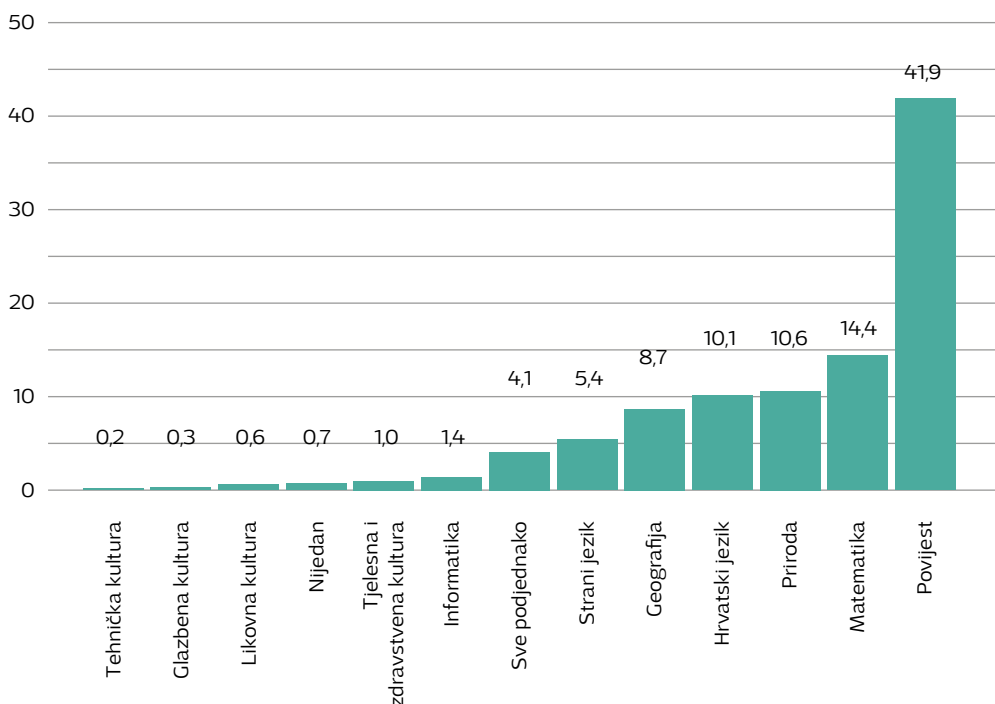
PITANJE:

Učenici obiju dobnih skupina u drugom su istraživačkom valu zamoljeni da odgovore na pitanje: *Koji predmet najviše učiš?* Postavljeno pitanje bilo je otvorenog tipa, a učenici su trebali upisati samo jedan odgovor (predmet koji po svojoj procjeni najviše uče).

OSNOVNI REZULTATI:

- Čak 41,9 % učenika 5. razreda navodi da najviše uči predmet Povijest, što je izrazito više od svih ostalih predmeta.
- Znatno veći postotak učenika 5. razreda ističe Hrvatski jezik kao onaj koji najviše uče u odnosu na učenike 8. razreda.
- Učenici 8. razreda također najviše uče predmet Povijest, a nakon toga predmete Biologija, Matematika, Kemija i Geografija.
- Ostale predmete kao one koje najviše uče navodi znatno manji postotak učenika starije dobne skupine.
- Znakovit je nizak postotak učenika 8. razreda koji navode da najviše uče Hrvatski jezik i Strani jezik.

Koji predmet najviše učiš? – 5. razred (%)

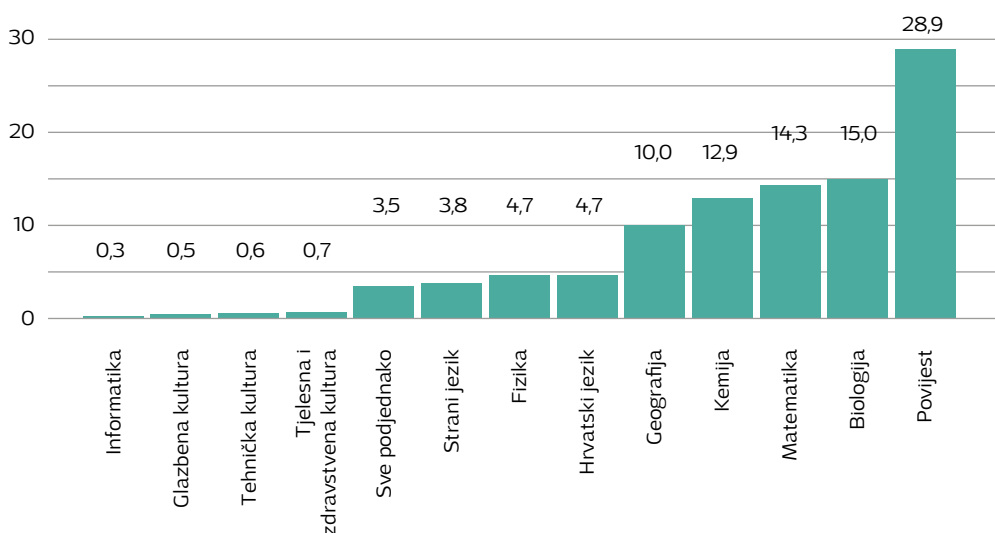
Slika 16.

Predmet koji najviše uče učenici 5. razreda (drugi istraživački val: početak 5. razreda)

Slika 17.

Predmet koji najviše uče učenici 8. razreda (drugi istraživački val: početak 8. razreda)

Koji predmet najviše učiš? – 8. razred (%)

2.1.4. Procjene obveznih predmeta

KONCEPT:

Tri dimenzije nastavnih predmeta najviše određuju stavove učenika prema njima. To su sljedeće dimenzije:

- težina
- zanimljivost
- korisnost

PITANJE:

Učenici obiju dobnih skupina u drugom su istraživačkom valu imali priliku iskazati svoje stavove o predmetima procjenjujući težinu, zanimljivost i korisnost obveznih predmeta koji se uče i poučavaju u pojedinom razredu.

Učenicima je dan popis predmeta te su trebali procijeniti težinu, pa zanimljivost te korisnost svih predmeta, odgovarajući na pitanja *Koliko ti je pojedini predmet težak/zanimljiv/koristan?* Ponudeni su odgovori bili na ljestvici od 5 stupnjeva na kojoj je 1 označavalo *nimalo*, 2 *malo*, 3 *osrednje*, 4 *dosta* i 5 *izrazito* (težak/ zanimljiv/koristan predmet).

OSNOVNI REZULTATI:

Procjene obveznih predmeta u 5. razredu

TEŽINA

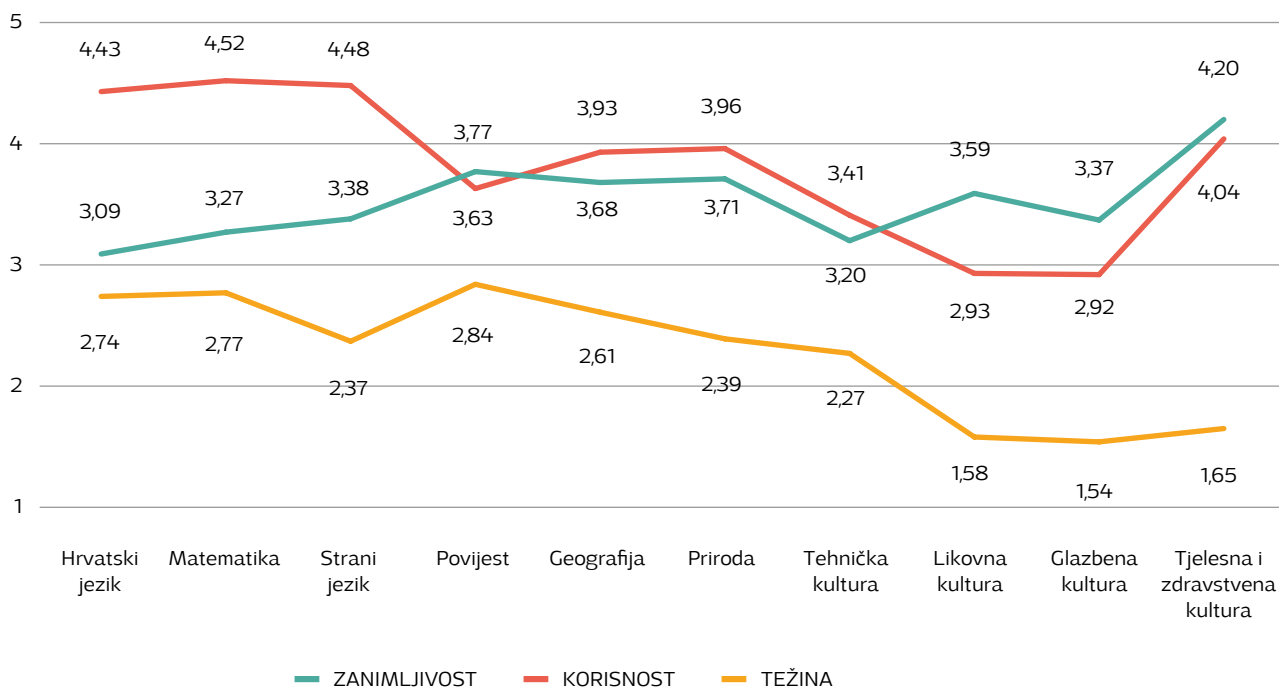
- Prosječna procjena težine predmeta ne prelazi središnju vrijednost 3 ni za jedan predmet u 5. razredu.
- Povijest je najteži predmet učenicima 5. razreda koji 32,2 % učenika smatra dosta ili izrazito teškim.
- Po težini slijede Matematika i Hrvatski jezik.
- Najmanje teški predmeti su Glazbena, Likovna te Tjelesna i zdravstvena kultura.

ZANIMLJIVOST

- Tjelesna i zdravstvena kultura, koju čak 60,7 % učenika smatra izrazito zanimljivom, najzanimljiviji je predmet učenicima 5. razreda.
- Drugi predmet po zanimljivosti je Povijest.
- Predmet Likovna kultura treći je po postotku učenika koji ga smatraju izrazito zanimljivim.
- Najmanje zanimljivim predmetom u prosjeku učenici smatraju Hrvatski jezik. Ovaj predmet dosta i izrazito zanimljivim smatra samo 38,4 % učenika 5. razreda.

KORISNOST

- Matematiku, prvi strani jezik i Hrvatski jezik kao najkorisnije su predmete procijenili učenici 5. razreda.
- Niže procjene korisnosti imaju predmeti Likovna i Glazbena kultura.
- Svi predmeti imaju procjenu oko središnje vrijednosti 3 ili više.

Procjene obveznih predmeta – 5. razred**Slika 18.**

Procjene zanimljivosti, težine i korisnosti obveznih predmeta za učenike 5. razreda (prosječne vrijednosti; drugi istraživački val: početak 5. razreda)

>>> Slika 19.

Procjene težine obveznih predmeta za učenike 5. razreda (drugi istraživački val: početak 5. razreda)

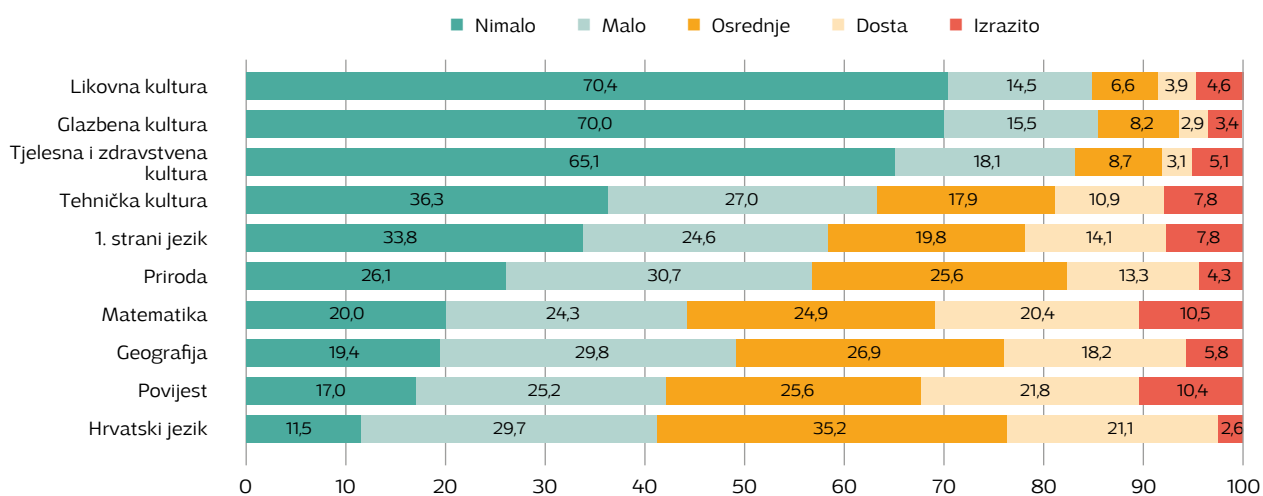
>>> Slika 20.

Procjene zanimljivosti obveznih predmeta za učenike 5. razreda (drugi istraživački val: početak 5. razreda)

>>> Slika 21.

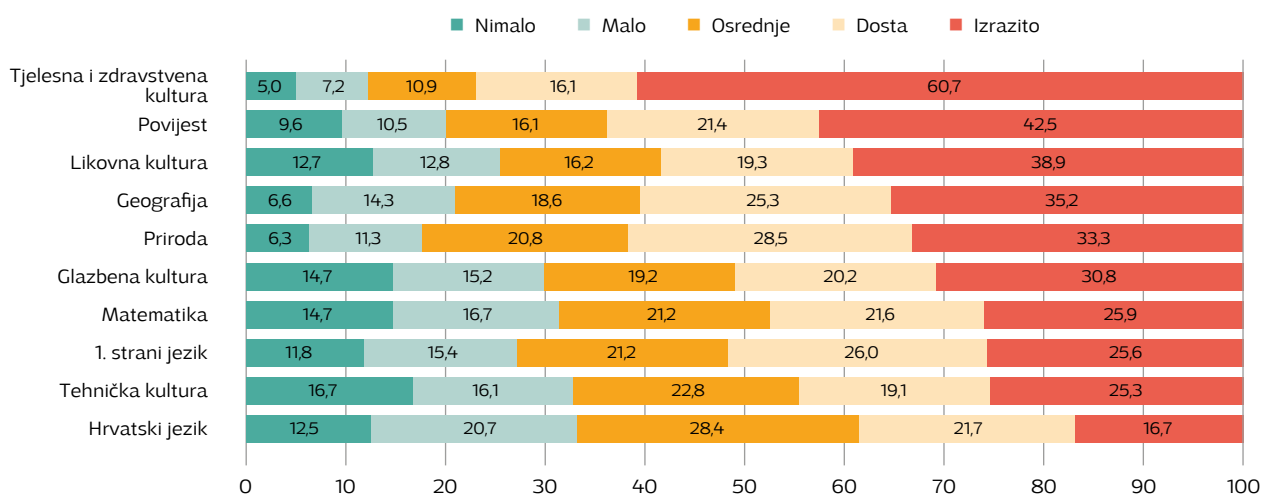
Procjene korisnosti obveznih predmeta za učenike 5. razreda (drugi istraživački val: početak 5. razreda)

Težina obveznih predmeta – 5. razred (%)

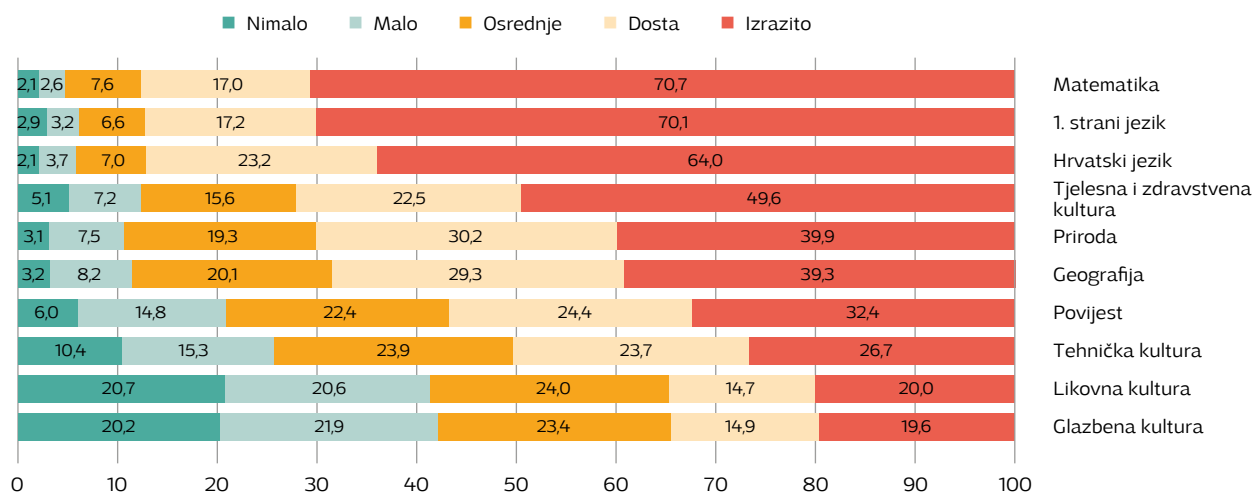
	Hrvatski jezik	Povijest	Geografija	Matematika	Priroda	1. strani jezik	Tehnička kultura	Tjelesna i zdravstvena kultura	Glazbena kultura	Likovna kultura
Nimalo	11,5	17,0	19,4	20,0	26,1	33,8	36,3	65,1	70,0	70,4
Malo	29,7	25,2	29,8	24,3	30,7	24,6	27,0	18,1	15,5	14,5
Osrednje	35,2	25,6	26,9	24,9	25,6	19,8	17,9	8,7	8,2	6,6
Dosta	21,1	21,8	18,2	20,4	13,3	14,1	10,9	3,1	2,9	3,9
Izrazito	2,6	10,4	5,8	10,5	4,3	7,8	7,8	5,1	3,4	4,6

Zanimljivost obveznih predmeta – 5. razred (%)

	Hrvatski jezik	Tehnička kultura	1. strani jezik	Matematika	Glazbena kultura	Priroda	Geografija	Likovna kultura	Povijest	Tjelesna i zdravstvena kultura
Nimalo	12,5	16,7	11,8	14,7	14,7	6,3	6,6	12,7	9,6	5,0
Malo	20,7	16,1	15,4	16,7	15,2	11,3	14,3	12,8	10,5	7,2
Osrednje	28,4	22,8	21,2	21,2	19,2	20,8	18,6	16,2	16,1	10,9
Dosta	21,7	19,1	26,0	21,6	20,2	28,5	25,3	19,3	21,4	16,1
Izrazito	16,7	25,3	25,6	25,9	30,8	33,3	35,2	38,9	42,5	60,7

Korisnost obveznih predmeta – 5. razred (%)

	Glazbena kultura	Likovna kultura	Tehnička kultura	Povijest	Geografija	Priroda	Tjelesna i zdravstvena kultura	Hrvatski jezik	1. strani jezik	Matematika
Nimalo	20,2	20,7	10,4	6,0	3,2	3,1	5,1	2,1	2,9	2,1
Malo	21,9	20,6	15,3	14,8	8,2	7,5	7,2	3,7	3,2	2,6
Osrednje	23,4	24,0	23,9	22,4	20,1	19,3	15,6	7,0	6,6	7,6
Dosta	14,9	14,7	23,7	24,4	29,3	30,2	22,5	23,2	17,2	17,0
Izrazito	19,6	20,0	26,7	32,4	39,3	39,9	49,6	64,0	70,1	70,7

OSNOVNI REZULTATI:

Procjene obveznih predmeta u 8. razredu

TEŽINA

- Kemija, koju čak 44,3 % učenika 8. razreda smatra dosta ili izrazito teškom, najteži je predmet.
- Drugi je predmet po težini Matematika, koju slijedi Fizika.
- Postoji izrazita razlika u doživljaju težine između „kultura“ i ostalih predmeta.
- Znatna postotak učenika ne smatra Strani jezik teškim predmetom.

ZANIMLJIVOST

- Tjelesna i zdravstvena kultura, predmet koji čak 41,7 % učenika smatra izrazito zanimljivim, najzanimljiviji je predmet učenicima 8. razreda.
- Drugi je predmet po zanimljivosti Biologija.
- Predmet Likovna kultura treći je po postotku učenika koji ga smatraju izrazito zanimljivim.
- Najmanje zanimljivim predmetom u prosjeku učenici smatraju Hrvatski jezik. Ovaj predmet dosta i izrazito zanimljivim smatra samo 21,6 % učenika 8. razreda.
- Glazbena i Tehnička kultura predmeti su koje relativno najveći postotak učenika smatra nimalo zanimljivim.

KORISNOST

- Strani jezik, koji čak 87,8 % učenika smatra dosta ili izrazito korisnim, učenici 8. razreda procijenili su uvjerljivo najkorisnijim predmetom.
- Drugi je predmet po korisnosti Matematika, koju slijedi Hrvatski jezik.
- Znatno niže procjene korisnosti imaju predmeti Likovna i Glazbena kultura.
- Tek 28,6 % učenika smatra predmet Povijest dosta ili izrazito korisnim.

>>> Slika 22.

Procjene težine, zanimljivosti i korisnosti obveznih predmeta za učenike 8. razreda (prosječne vrijednosti; drugi istraživački val: početak 8. razreda)

>>> Slika 23.

Procjene težine obveznih predmeta za učenike 8. razreda (drugi istraživački val: početak 8. razreda)

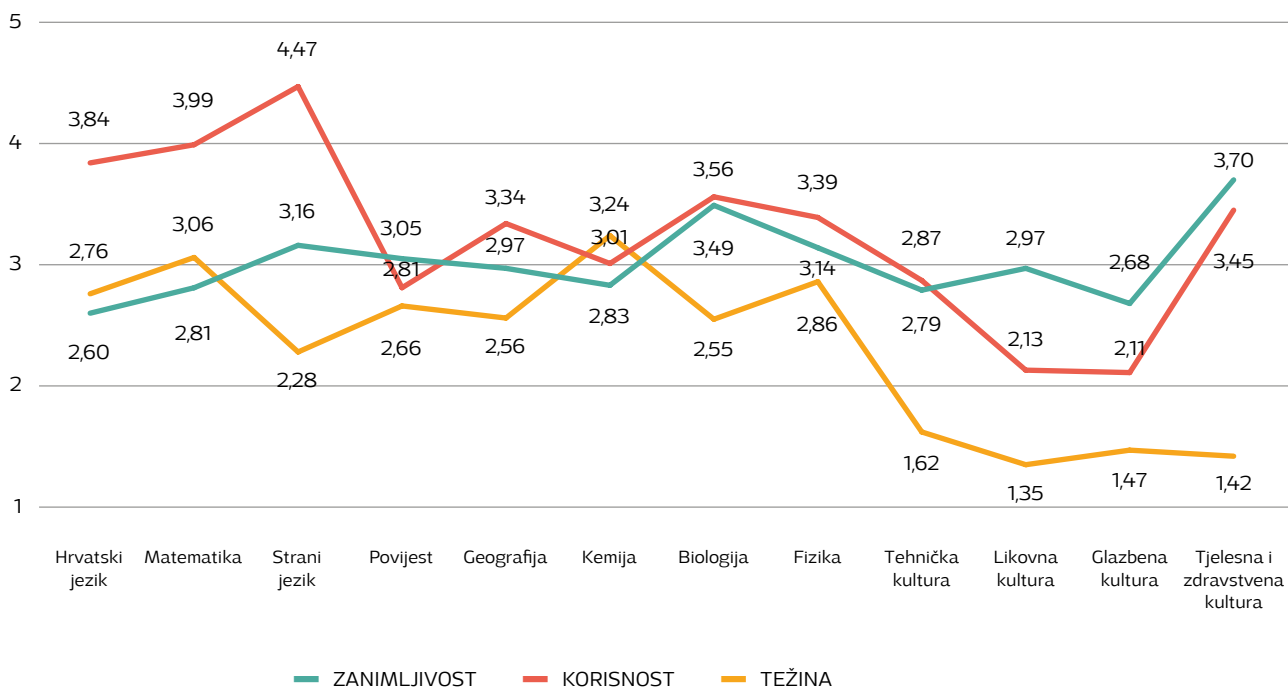
>>> Slika 24.

Procjene zanimljivosti obveznih predmeta za učenike 8. razreda (drugi istraživački val: početak 8. razreda)

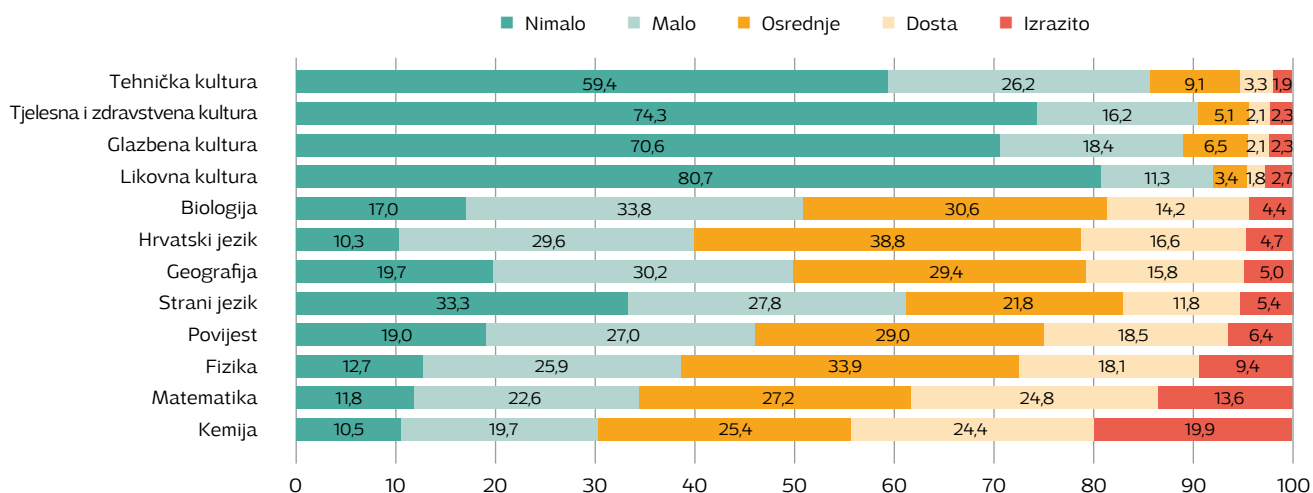
>>> Slika 25.

Procjene korisnosti obveznih predmeta za učenike 8. razreda (drugi istraživački val: početak 8. razreda)

Procjena obveznih predmeta – 8. razred

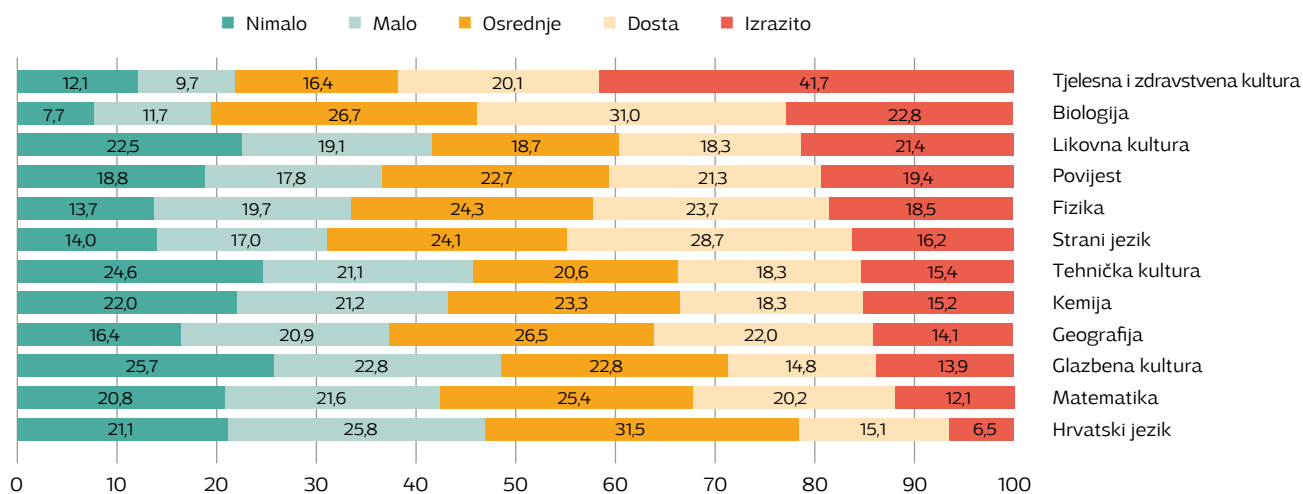

Težina obveznih predmeta – 8. razred (%)

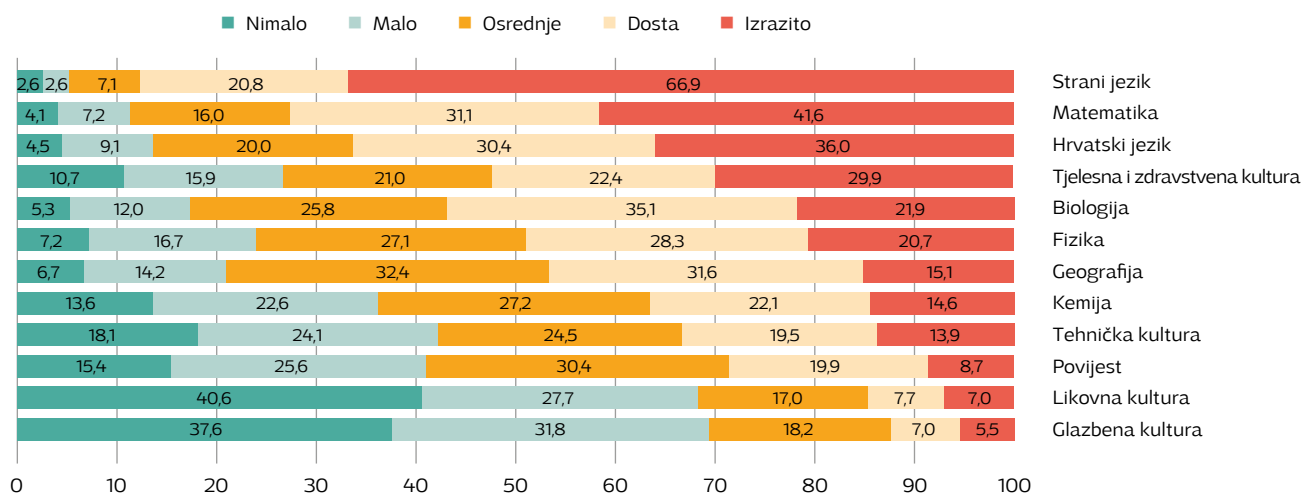
	Kemija	Matematika	Fizika	Povijest	Strani jezik	Geografija	Hrvatski jezik	Biologija	Likovna kultura	Glazbena kultura	Tjelesna i zdravstvena kultura	Tehnička kultura
■ Nimalo	10,5	11,8	12,7	19,0	33,3	19,7	10,3	17,0	80,7	70,6	74,3	59,4
■ Malo	19,7	22,6	25,9	27,0	27,8	30,2	29,6	33,8	11,3	18,4	16,2	26,2
■ Osrednje	25,4	27,2	33,9	29,0	21,8	29,4	38,8	30,6	3,4	6,5	5,1	9,1
■ Dosta	24,4	24,8	18,1	18,5	11,8	15,8	16,6	14,2	1,8	2,1	2,1	3,3
■ Izrazito	19,9	13,6	9,4	6,4	5,4	5,0	4,7	4,4	2,7	2,3	2,3	1,9

Zanimljivost obveznih predmeta – 8. razred (%)

	Hrvatski jezik	Matematika	Glazbena kultura	Geografija	Kemija	Tehnička kultura	Strani jezik	Fizika	Povijest	Likovna kultura	Biologija	Tjelesna i zdravstvena kultura
Nimalo	21,1	20,8	25,7	16,4	22,0	24,6	14,0	13,7	18,8	22,5	7,7	12,1
Malo	25,8	21,6	22,8	20,9	21,2	21,1	17,0	19,7	17,8	19,1	11,7	9,7
Osrednje	31,5	25,4	22,8	26,5	23,3	20,6	24,1	24,3	22,7	18,7	26,7	16,4
Dosta	15,1	20,2	14,8	22,0	18,3	18,3	28,7	23,7	21,3	18,3	31,0	20,1
Izrazito	6,5	12,1	13,9	14,1	15,2	15,4	16,2	18,5	19,4	21,4	22,8	41,7

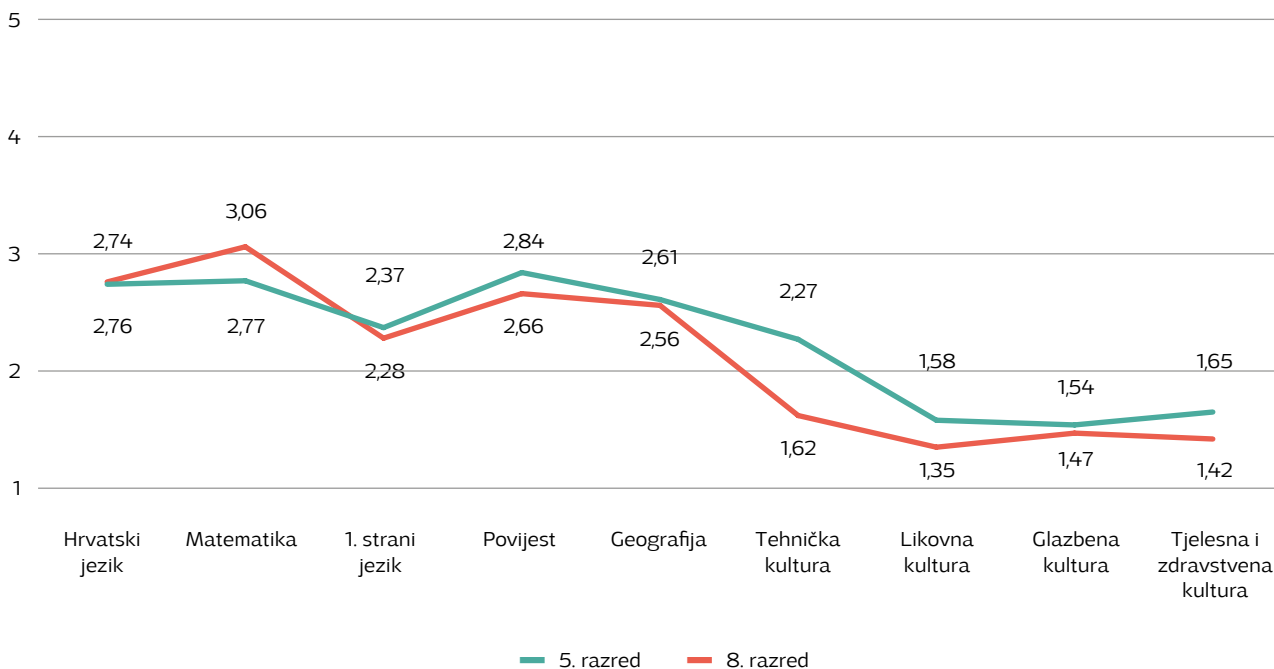
Korisnost obveznih predmeta – 8. razred (%)

	Glazbena kultura	Likovna kultura	Povijest	Tehnička kultura	Kemija	Geografija	Fizika	Biologija	Tjelesna i zdravstvena kultura	Hrvatski jezik	Matematika	Strani jezik
Nimalo	37,6	40,6	15,4	18,1	13,6	6,7	7,2	5,3	10,7	4,5	4,1	2,6
Malo	31,8	27,7	25,6	24,1	22,6	14,2	16,7	12,0	15,9	9,1	7,2	2,6
Osrednje	18,2	17,0	30,4	24,5	27,2	32,4	27,1	25,8	21,0	20,0	16,0	7,1
Dosta	7,0	7,7	19,9	19,5	22,1	31,6	28,3	35,1	22,4	30,4	31,1	20,8
Izrazito	5,5	7,0	8,7	13,9	14,6	15,1	20,7	21,9	29,9	36,0	41,6	66,9

OSNOVNI REZULTATI:**Usporedba procjena obveznih predmeta učenika 5. i 8. razreda**

- Učenici 8. razreda procjenjuju sve predmete manje zanimljivima nego učenici 5. razreda.
- Najmanja je razlika u procjeni zanimljivosti prisutna za predmet Strani jezik.
- Najveća je razlika u procjeni zanimljivosti prisutna za predmete Povijest, Geografija i Glazbena kultura.
- Učenici 8. razreda procjenjuju sve predmete manje korisnima od učenika 5. razreda.
- Jedina je iznimka predmet Strani jezik.
- Najveća je razlika u percepciji korisnosti prisutna za predmete Povijest, Likovna i Glazbena kultura.
- Razlike u procjenama težine predmeta znatno su manje između učenika 5. i 8. razreda.
- Jedini predmet koji su učenici 8. razreda procijenili težim je Matematika.
- Znatno lakšim u odnosu na učenike 5. razreda stariji učenici procjenjuju predmet Tehnička kultura.

Usporedba procjene težine obveznih predmeta – 5. i 8. razred

Slika 26.

Usporedba procjena težine obveznih predmeta za učenike 5. i 8. razreda (prosječne vrijednosti; drugi istraživački val: početak 5. razreda i početak 8. razreda)

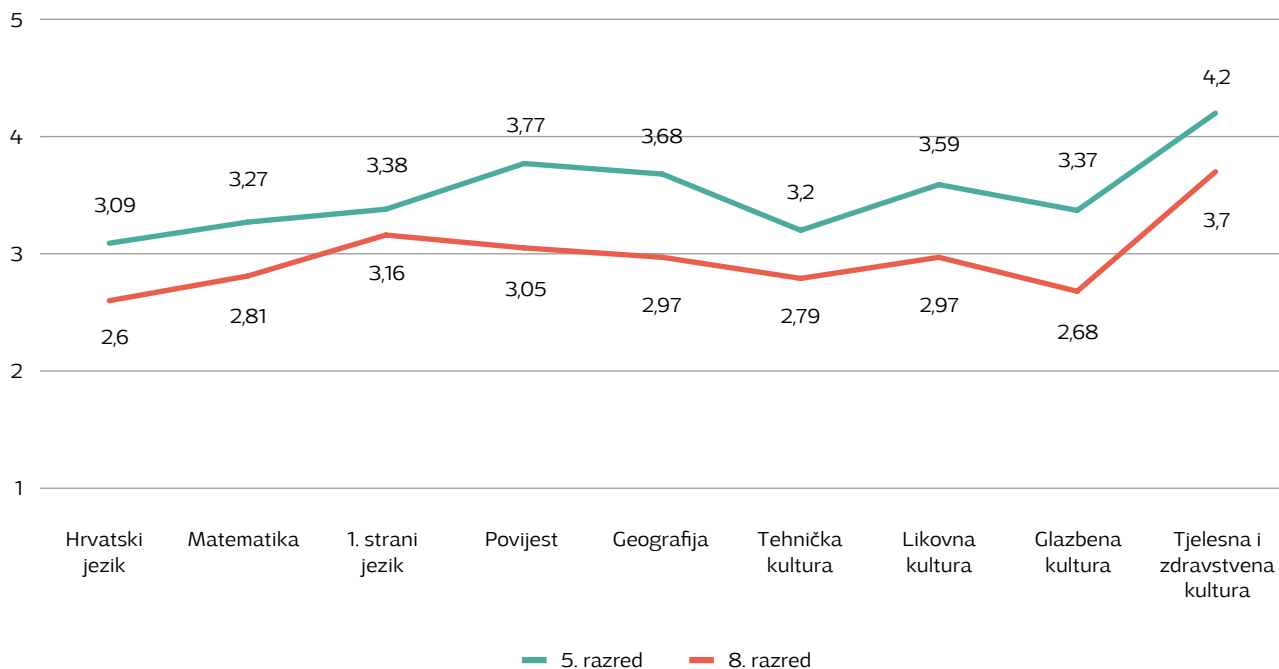
>>> Slika 27.

Usporedba procjena zanimljivosti obveznih predmeta za učenike 5. i 8. razreda (prosječne vrijednosti; drugi istraživački val: početak 5. razreda i početak 8. razreda)

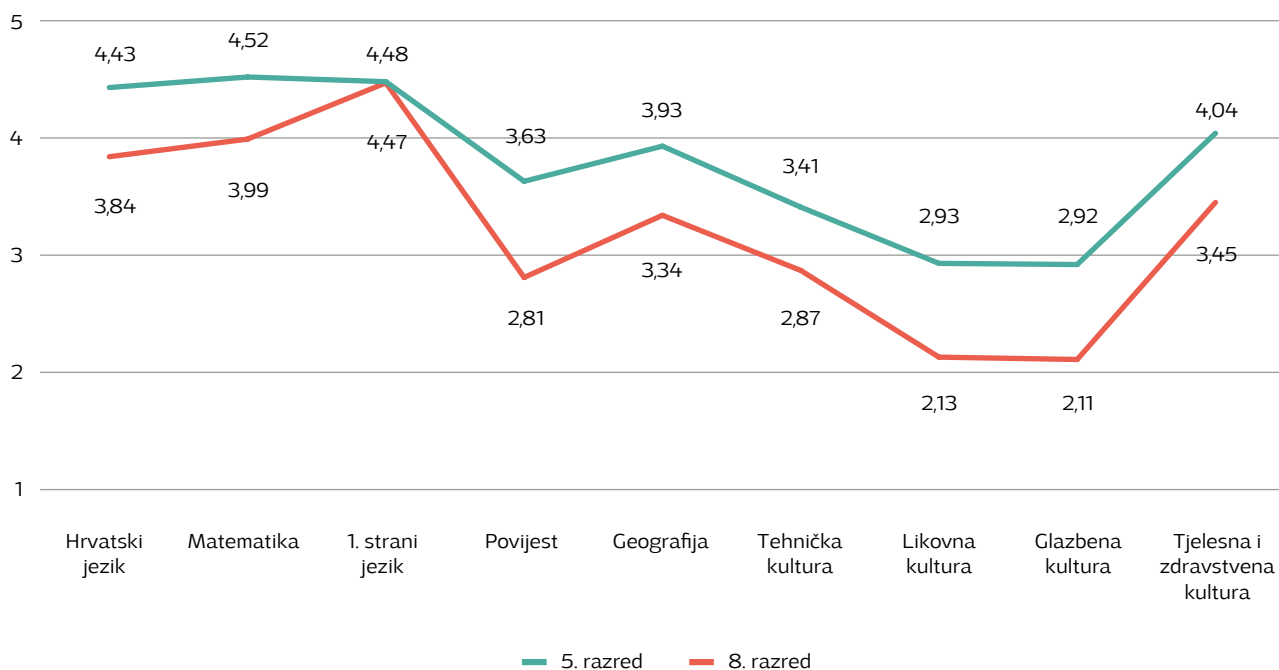
>>> Slika 28.

Usporedba procjena korisnosti obveznih predmeta za učenike 5. i 8. razreda (prosječne vrijednosti; drugi istraživački val: početak 5. razreda i početak 8. razreda)

Usporedba procjene zanimljivosti obveznih predmeta – 5. i 8. razred

Usporedba procjene korisnosti obveznih predmeta – 5. i 8. razred

2.1.5. Samoefikasnost u predmetu

KONCEPT:

Samoefikasnost u predmetu odnosi se na učeničko viđenje kompetentnosti u pojedinom nastavnom predmetu. Samoefikasnost je važna odrednica učenja te obrazovnih i profesionalnih aspiracija.

PITANJE:

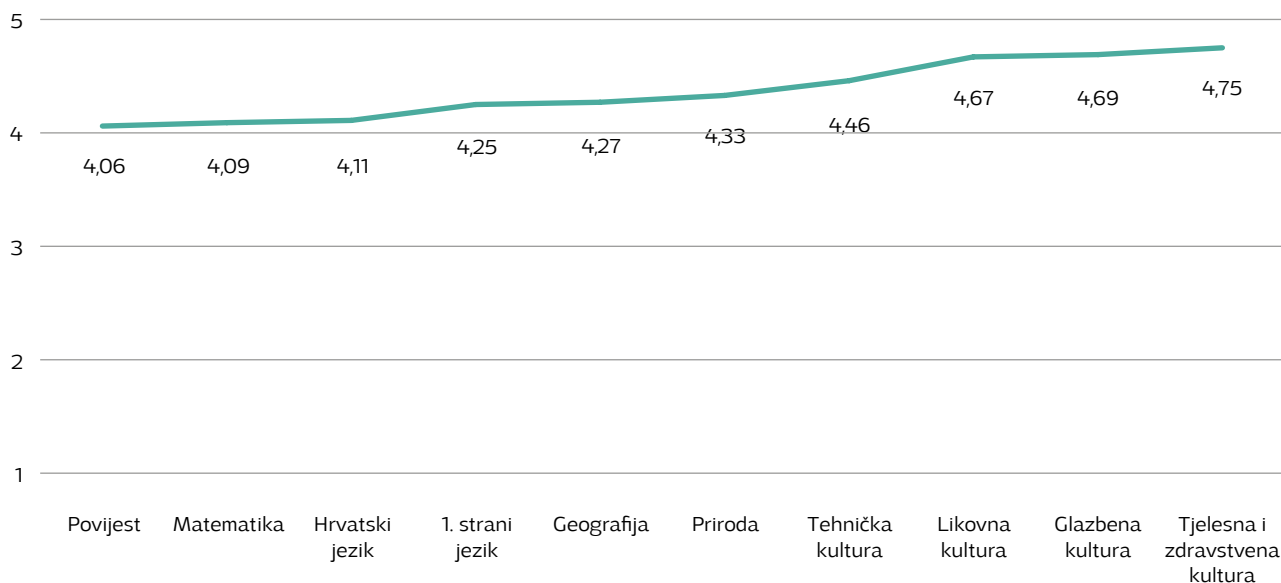
Pitanje *Koliko ti dobro ide predmet?* služilo je u trećem istraživačkom valu kao mjera učeničke samoefikasnosti u pojedinom predmetu. Učenici obiju dobnih skupina za svaki su obvezni predmet dali procjenu vlastite samoefikasnosti koristeći ljestvici od 5 stupnjeva: 1 – *nimalo*, 2 – *malo*, 3 – *osrednje*, 4 – *dosta* i 5 – *izrazito*.

OSNOVNI REZULTATI:

- Rezultati ukazuju na relativno visoke procjene samoefikasnosti učenika obiju dobnih skupina.
- U objema generacijama učenika prosječne su procjene za sve predmete iznad vrijednosti 3 – *osrednje*.
- Rezultati pokazuju da se učenici 5. i 8. razreda procjenjuju najviše efikasnim u predmetu Tjelesna i zdravstvena kultura, a nakon toga slijede Likovna kultura i Glazbena kultura.
- U objema dobnim skupinama opažena je razlika u procjeni samoefikasnosti između sljedećih predmeta (Tjelesna i zdravstvena kultura, Glazbena kultura, Likovna kultura, Tehnička kultura) i ostalih obveznih predmeta.
- Učenici 5. razreda u prosjeku procjenjuju da im svi obvezni predmeti idu *dosta do izrazito* dobro.
- Učenici 5. razreda najmanje se efikasnim procjenjuju u predmetima Povijest, Matematika i Hrvatski jezik.
- U odnosu na učenike 5. razreda, učenici 8. razreda daju nešto niže procjene samoefikasnosti, što je u skladu s rezultatima drugih istraživanja.
- Najniže prosječne procjene samoefikasnosti učenici 8. razreda daju za predmet Kemija i te za Matematiku i Fiziku.

Samoefikasnost u predmetu – koliko ti dobro ide predmet?

5. razred

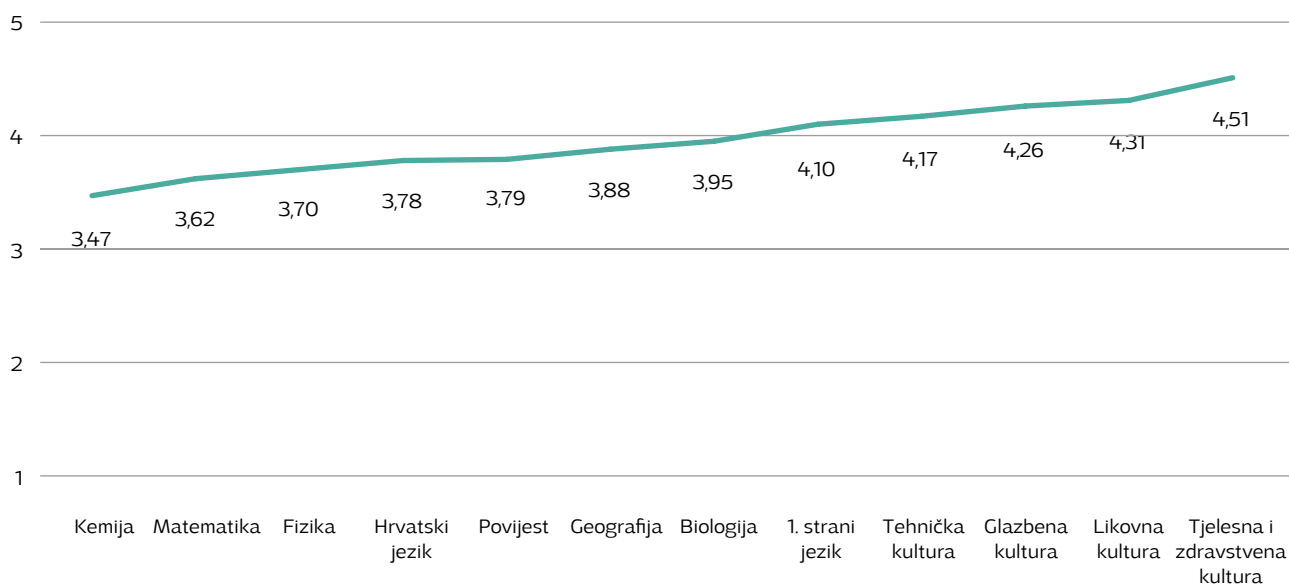

Slika 29.

Procjene samoefikasnosti u obveznim predmetima za učenike 5. razreda (prosječne vrijednosti; treći istraživački val: kraj 5. razreda)

Samoefikasnost u predmetu – koliko ti dobro ide predmet?

8. razred

Slika 30.

Procjene samoefikasnosti u obveznim predmetima za učenike 8. razreda (prosječne vrijednosti; treći istraživački val: kraj 8. razreda)

2.1.6. Osjećaj preopterećenosti školskim obvezama

KONCEPT:

Osjećaj preopterećenosti školskim obvezama nastaje kao posljedica (pre)velikih zahtjeva koji se postavljaju pred učenike u školi u interakciji s doživljajem osobne adekvatnosti ili kompetentnosti za nošenje s tim zahtjevima. Izraziti ili kontinuirani osjećaj preopterećenosti može biti simptom problema koje učenici razvijaju u suočavanju sa školskim stresom.

PITANJE:

U drugom istraživačkom valu učenici obiju dobnih skupina trebali su procijeniti koliko se slažu sa sljedećim tvrdnjama:

- Imam previše domaćih zadaća.
- U školi imam previše ispitivanja.
- Previše sam opterećen/a učenjem za školu.

Korištena je ljestvica od 5 stupnjeva: 1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – uglavnom se slažem i 5 – u potpunosti se slažem.

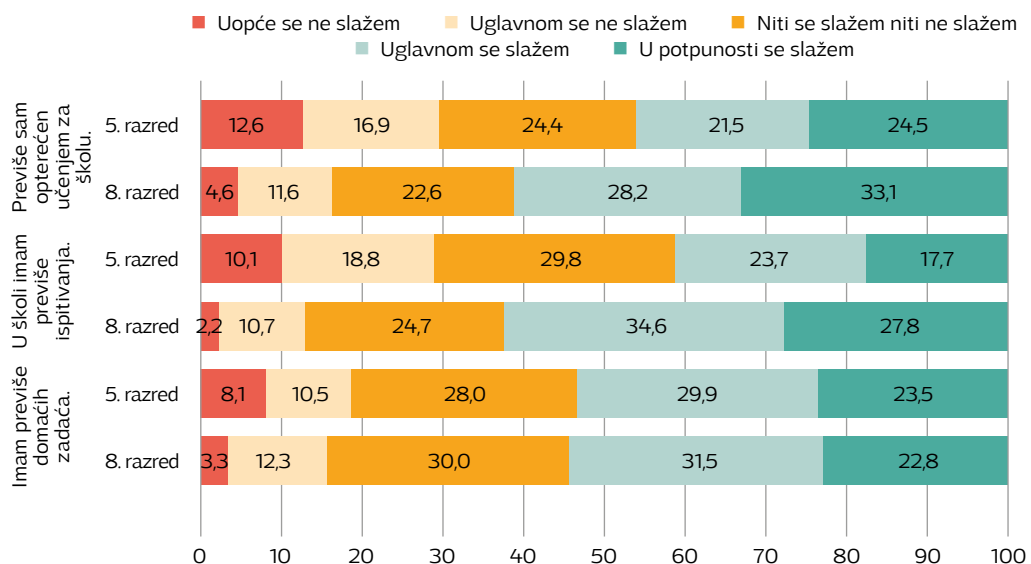
OSNOVNI REZULTATI:

- Odgovori učenika 5. razreda upućuju na znatne razlike koje među učenicima postoje u doživljaju opterećenosti školskim obvezama.
- Oko jedne četvrtine učenika 5. razreda potpuno se slaže s tvrdnjama *Previše sam opterećen učenjem za školu* i *Imam previše domaćih zadaća*. Potpuno neslaganje s ovim tvrdnjama iskazuje manji, ali ipak znatan broj učenika – 12,6 % za *Previše sam opterećen učenjem za školu* i 8,1 % za *Imam previše domaćih zadaća*. Slična je raspodjela odgovora i za tvrdnju *U školi imam previše ispitivanja*, za koju je najzastupljeniji srednji odgovor *niti se slažem niti se ne slažem*.
- Usporedba starije i mlađe dobne skupine pokazuje da se učenici 8. razreda osjećaju opterećenijima školskim obvezama.
- 33,1 % učenika 8. razreda potpuno se slaže te se još 28,2 % uglavnom slaže s tvrdnjom *Previše sam opterećen učenjem za školu*.
- Slično tome, 62,4 % učenika slaže se da u školi imaju previše ispitivanja, dok 54,3 % procjenjuje da imaju previše domaćih zadaća.

Slika 31.

Osjećaj preopterećenosti školskim obvezama učenika 5. i 8. razreda (drugi istraživački val: početak 5. razreda i početak 8. razreda)

Osjećaj opterećenosti školskim obvezama (%)

2.2. PODRUČJE OSOBNOG ŽIVOTA

2.2.1. Zadovoljstvo aspektima života

KONCEPT:

Zadovoljstvo aspektima života odnosi se na učeničko zadovoljstvo obiteljskim i prijateljskim odnosima, školskim uspjehom i životom u cjelini. Ovim se pitanjima ispitala opća osobna dobrobit koja je povezana s gotovo svim obrazovnim i životnim ishodima.

PITANJE:

U trećem istraživačkom valu učenicima obiju dobnih skupina postavljeno je pitanje: *Kako se, općenito gledano, osjećaš glede:*

- Svojeg školskog uspjeha
- Odnosa s prijateljima
- Odnosa s članovima obitelji
- Svojeg života

Za procjene zadovoljstva korištena je ljestvica od 5 stupnjeva: 1 – *izrazito sam nezadovoljan*, 2 – *nezadovoljan sam*, 3 – *ni ti sam zadovoljan ni ti nezadovoljan*, 4 – *zadovoljan sam* i 5 – *izrazito sam zadovoljan*.

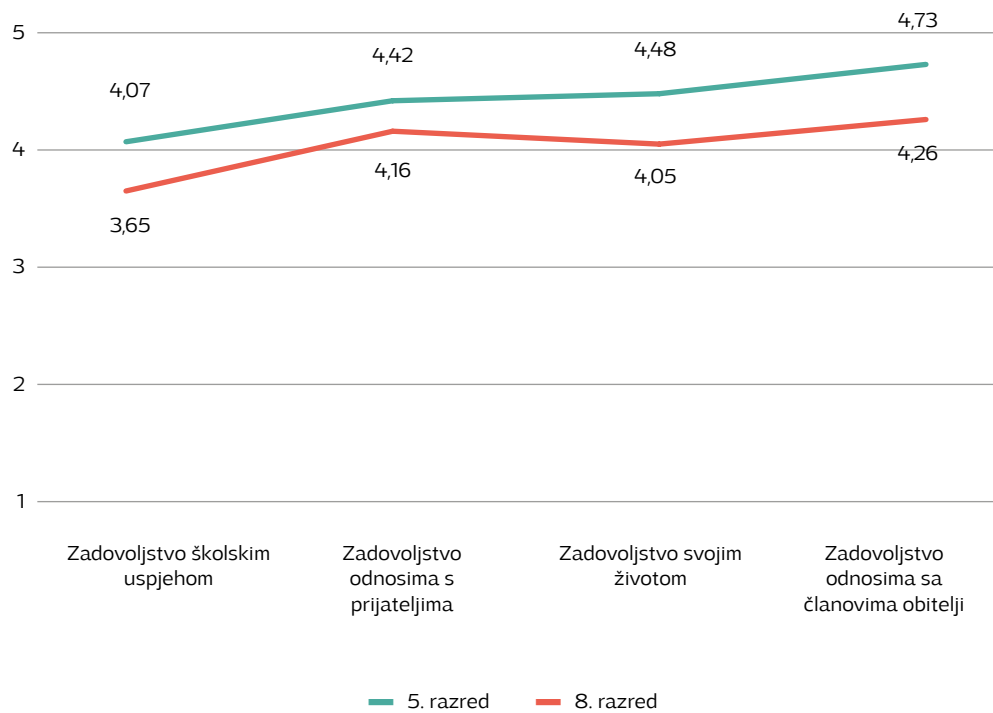
OSNOVNI REZULTATI:

- Učenici obiju generacija u prosjeku su zadovoljni različitim aspektima života. Obje su skupine najzadovoljnije odnosima s članovima svoje obitelji, dok su najmanje zadovoljne školskim uspjehom.
- U 5. razredu dobivene su relativno visoke prosječne procjene svih aspekata koje se nalaze u zoni odgovora od *zadovoljan/na sam* do *izrazito sam zadovoljan/na*. Odnosima s članovima obitelji izrazito je zadovoljno 79,2 % učenika 5. razreda. Najvišu procjenu zadovoljstva školskim uspjehom daje 35,6 % učenika 5. razreda. Svojim je školskim uspjehom nezadovoljno (odgovori *izrazito sam nezadovoljan/na* i *nezadovoljan/na sam*) 5,9 % učenika.
- U odnosu na učenike 5. razreda, učenici 8. razreda manje su zadovoljni navedenim aspektima života.
- U ovoj generaciji znatno manji udio učenika iskazuje izrazito zadovoljstvo svim aspektima života. **Školskim uspjehom izrazito je zadovoljno 20,4 %** učenika, a zadovoljno 42,5 %. Ukupno 15,7 % učenika nije zadovoljno svojim školskim uspjehom (odgovori *izrazito sam nezadovoljan/na* i *nezadovoljan/na sam*).
- Opće nezadovoljstvo svojim životom iskazuje 4,2 % učenika 5. razreda i 8,5 % učenika 8. razreda. Izrazito je zadovoljno svojim životom 64,2 % učenika 5. i 40,5 % učenika 8. razreda.

Slika 32.

Procjene zadovoljstva aspektima života učenika 5. i 8. razreda (prosječne vrijednosti: treći istraživački val: kraj 5. razreda i kraj 8. razreda)

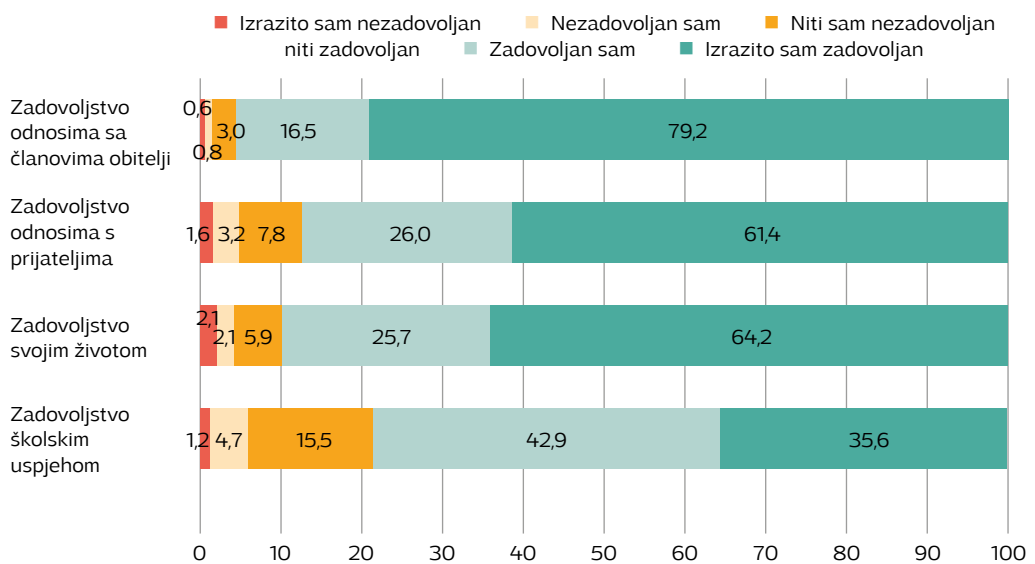
Zadovoljstvo aspektima života

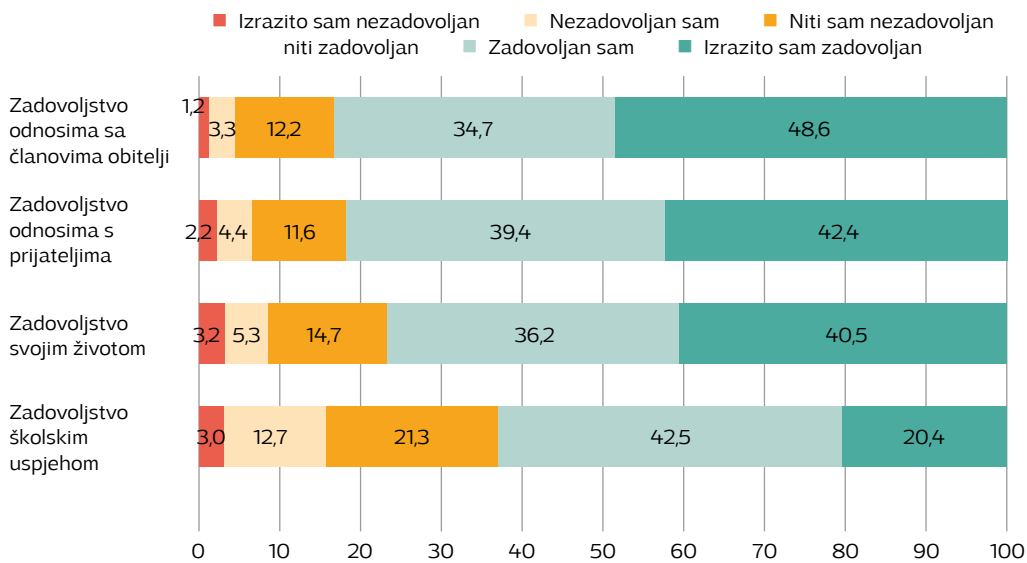
Slika 33.

Procjene zadovoljstva aspektima života učenika 5. razreda (treći istraživački val: kraj 5. razreda)

Zadovoljstvo aspektima života – 5. razred (%)

Zadovoljstvo aspektima života – 8. razred (%)

Slika 34.

Procjene zadovoljstva aspektima života učenika 8. razreda (treći istraživački val: kraj 8. razreda)

2.2.2. Uključenost roditelja u obrazovanje djece

KONCEPT:

Uključenost roditelja u obrazovanje djece pozitivno je povezana s obrazovnim postignućima i motivacijom za školsko učenje. Uključenost roditelja može poprimiti različite oblike koji se odnose na njihov angažman kod kuće i u školi, a kreću se od komunikacije o školskim iskustvima, učenju, obvezama, zadaćama i rezultatima učenja i pružanja motivacijske podrške preko praćenja učenja i rada učenika do konkretnih oblika pomoći u vidu zajedničkog učenja i rješavanja zadataka.

PITANJE:

Učenici mlađe dobne skupine upitani su u prvom i trećem istraživačkom valu da procijene *Koliko se često događa sljedeće:*

- Roditelji me pitaju o tome što smo radili u školi.
- Roditelji mi pomažu kod rješavanja domaće zadaće.
- Kad učim, roditelji me ispituju gradivo.
- Roditelji pregledavaju moje zadaće.
- Roditelji me pohvaljuju kad sam dobar u školi.
- Roditelji me podsjećaju da je važno učiti.

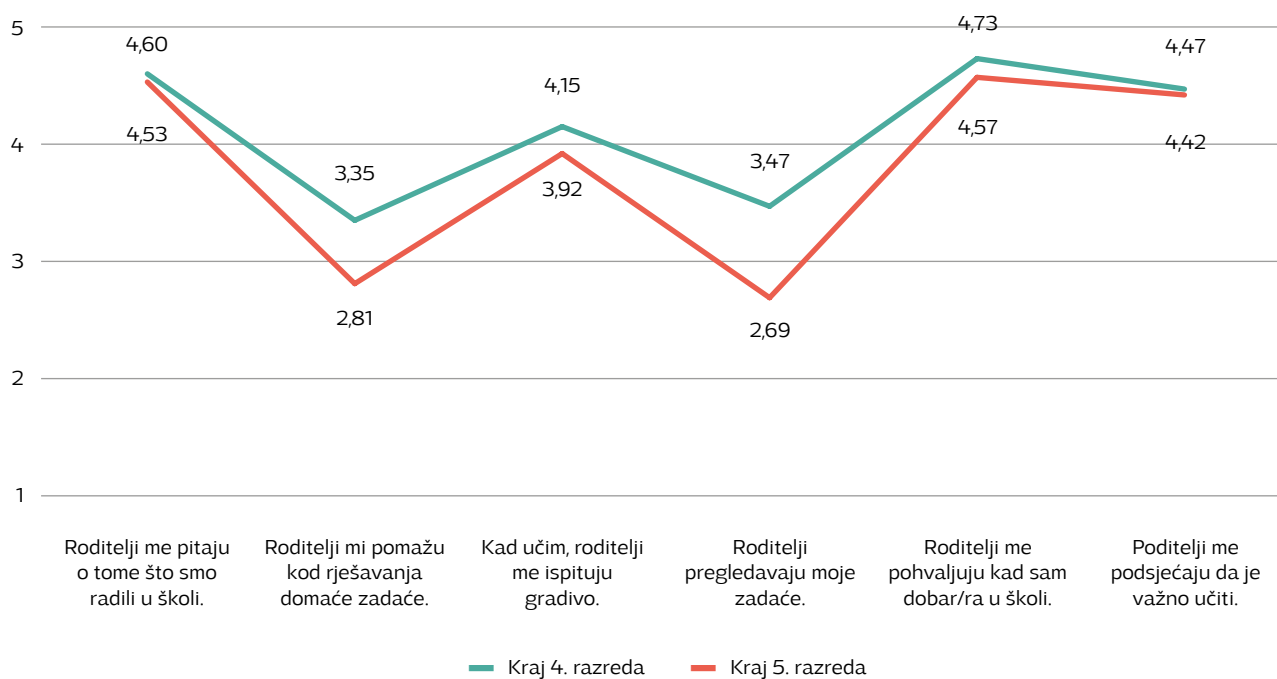
Za odgovaranje je korištena ljestvica od 5 stupnjeva: 1 – *nikad*, 2 – *rijetko*, 3 – *ponekad*, 4 – *često* i 5 – *gotovo uvijek*.

OSNOVNI REZULTATI:

- Najčešće korišteni oblici roditeljske uključenosti u obrazovanje djece odnose se na komunikaciju roditelja i djeteta o školi te motiviranje djeteta, o čemu svjedoče visoke prosječne procjene na tvrdnjama *Roditelji me pohvaljuju kad sam dobar u školi* i *Roditelji me pitaju o tome što smo radili u školi* te u nešto manjoj mjeri *Roditelj me podsjećaju da je važno učiti*. Prosječne vrijednosti na navedenim tvrdnjama odgovaraju odgovorima u području između često i gotovo uvijek.

- U ovim oblicima roditeljske uključenosti nema znatnih razlika između učenika na kraju 4. razreda i na kraju 5. razreda (iako djeca doživljavaju da ih roditelji nešto više pohvaljuju kad su bili u nižem razredu).
- Podaci također pokazuju da se koriste i drugi, intenzivniji oblici roditeljske uključenosti, prije svega ispitivanje gradiva pri učenju, ali i pregledavanje zadaća i pomoć pri njihovom rješavanju.
- U ovim oblicima roditeljske uključenosti postoje razlike u procjenama učenika u dvama istraživačkim valovima. U 5. razredu dobivene su niže prosječne procjene učestalosti, što govori o tome da roditelji mijenjaju svoje prakse tijekom djetetova odrastanja. Moguće je pretpostaviti da je rjeđe ispitivanje gradiva, pregledavanje zadaća i zajedničko učenje u 5. razredu, u odnosu na 4. razred, posljedica roditeljskih uvjerenja o potrebi jačanja djetetove samostalnosti, kao i njihove procjene o zrelosti djece za takvu samostalnost, ali i nekih drugih stvari, primjerice otpora djeteta prema uključivanju roditelja, nedostatka znanja i vještina roditelja za pomoć djetetu u višim razredima osnovne škole ili čak preporuka škola i nastavnika za smanjeno sudjelovanje.

Uključenost roditelja u obrazovanje djece

Slika 35.

Procjene uključenosti roditelja u obrazovanje djece mlađe dobne skupine (prosječne vrijednosti; prvi i treći istraživački val: kraj 4. razreda i kraj 5. razreda)

2.2.3. Struktura dnevnih aktivnosti učenika

KONCEPT:

Struktura dnevnih aktivnosti učenika izvan školskih obveza pokazuje čime se i u kojem vremenskom rasponu mladi ljudi bave tijekom tipičnog dana. To, osim što opisuje njihove tipične obrasce svakodnevnog života, omogućuje i poseban uvid u opterećenost dnevnog života školskim obvezama.

PITANJE:

Učenici obiju dobnih skupina u drugom su istraživačkom valu odredili koliko vremena provode u pojedinim aktivnostima u jednom tipičnom danu tijekom radnog tjedna (od ponedjeljka do petka) i vikenda (subota ili nedjelja). Ponuđeni su odgovori bili: *uopće ne, do jednog sata* (1 – 60 min), *do dva sata* (61 – 120 min), *do tri sata* (121 – 180 min), *do četiri sata* (181 – 240 min) i *više od četiri sata* (241+ min).

OSNOVNI REZULTATI:

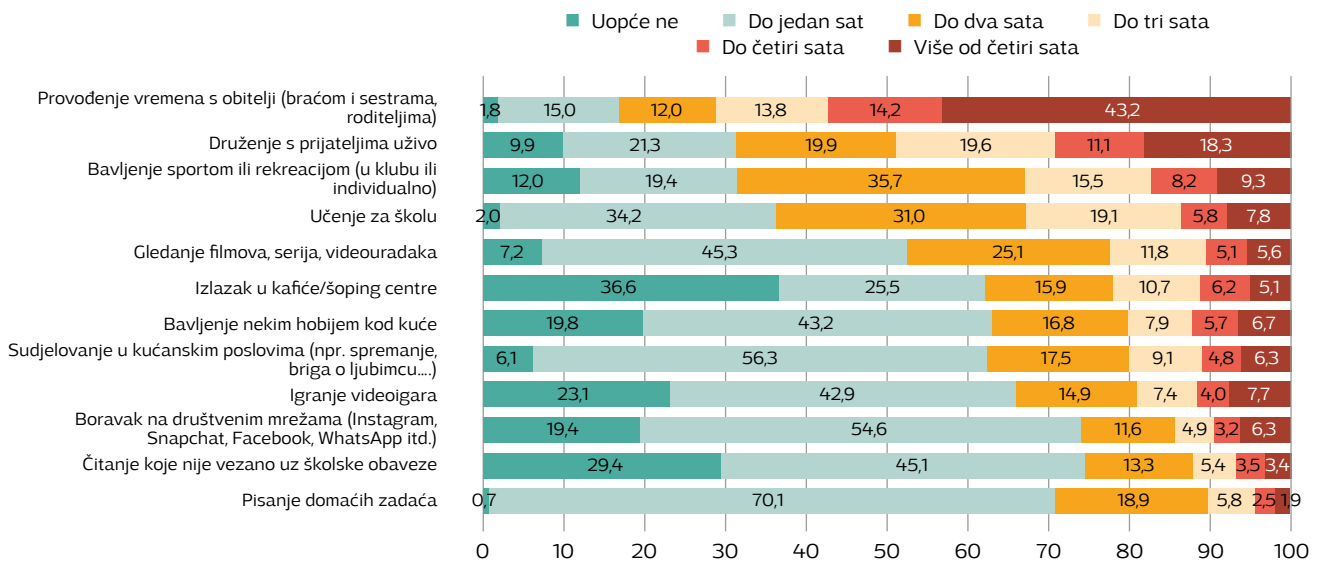
Radni dan – 5. razred

- U tipičnom danu tijekom radnog tjedna učenici najviše vremena izvan škole provode s obitelji (braćom i sestrama, roditeljima).
- Druga je najčešća aktivnost druženje s prijateljima uživo. 9,9 % učenika iskazuje da se ne druži s drugom djecom tijekom radnog dana.
- Tijekom prosječnog radnog dana 47,5 % učenika 5. razreda gleda filmove, serije, videouratke više od 60 minuta, a 22,5 % više od 120 minuta.
- 76,9 % učenika 5. razreda iskazuje da tijekom uobičajenog radnog dana igra videoigre. 19,1 % učenika u ovoj aktivnosti provodi više od 120 minuta.
- 81,6 % učenika izjavljuje da u nekoj mjeri provodi vrijeme na društvenim mrežama. 14,4 % učenika provodi dva i više sati na Instagramu, Snapchatu, Facebooku, WhatsAppu itd.
- Bavljenje sportom ili rekreacijom aktivnost je koja je u nekoj mjeri zastupljena kod 78 % učenika, što je gotovo identično odgovorima starijih učenika.
- Učenju za školu učenici najčešće posvećuju između 1 – 60 i 61 – 120 minuta u jednom radnom danu. Vrlo mali postotak učenika izjavljuje da uopće ne uči (2 %). Postotak učenika koji uči tri i više sata iznosi ukupno 13,6 %, što odgovara postotku učenika 8. razreda.
- Pisanju domaćih zadaća učenici posvećuju manje vremena nego učenju za školu. Većina učenika na tu aktivnost troši do jednog sata.
- 29,4 % učenika ne posvećuje ni minutu vremena čitanju koje nije vezano uz školske obveze, što je manji postotak u odnosu na starije učenike.

Vikend – 5. razred

- U tipičnom danu tijekom vikenda učenici najviše vremena provode s obitelji (braćom i sestrama, roditeljima).
- Druga je najčešća aktivnost druženje s prijateljima uživo. 8,4 % učenika iskazuje da se ne druži s drugom djecom tijekom vikenda.
- U odnosu na učenike 8. razreda, učenici 5. razreda iskazuju nižu čestinu aktivnosti boravka na društvenim mrežama. 21,2 % učenika provodi dva sata i više na Instagramu, Snapchatu, Facebooku, WhatsAppu itd. 18,4 % učenika uopće ne koristi društvene mreže u jednom danu tijekom vikenda.
- U odnosu na radni dan, tijekom vikenda učenici više gledaju filmove, serije, videouratke.
- 75 % učenika u nekoj mjeri izlazi u kafiće ili šoping-centre. 16,6 % učenika u ovoj aktivnosti provodi više od tri sata.
- Bavljenje sportom ili rekreacijom aktivnost je koja je u određenoj mjeri zastupljena kod 72,5 % učenika, što je manje nego tijekom prosječnog radnog dana.
- 25,9 % učenika igra videoigre više od dva sata tijekom jednog uobičajenog dana vikenda.
- Mali postotak učenika izjavljuje da uopće ne uči (5,4 %). Postotak učenika koji uči tri sata i više iznosi ukupno 15 %.
- Pisanju domaćih zadaća učenici posvećuju manje vremena nego učenju za školu. Većina učenika na tu aktivnost troši do jednog sata.
- U odnosu na radni dan, još je manji postotak učenika koji čitaju izvan školskih obveza tijekom vikenda. 34,3 % učenika ne posvećuje ni minutu vremena toj aktivnosti u radnom danu. Više od 120 minuta čita 8,8 % učenika.

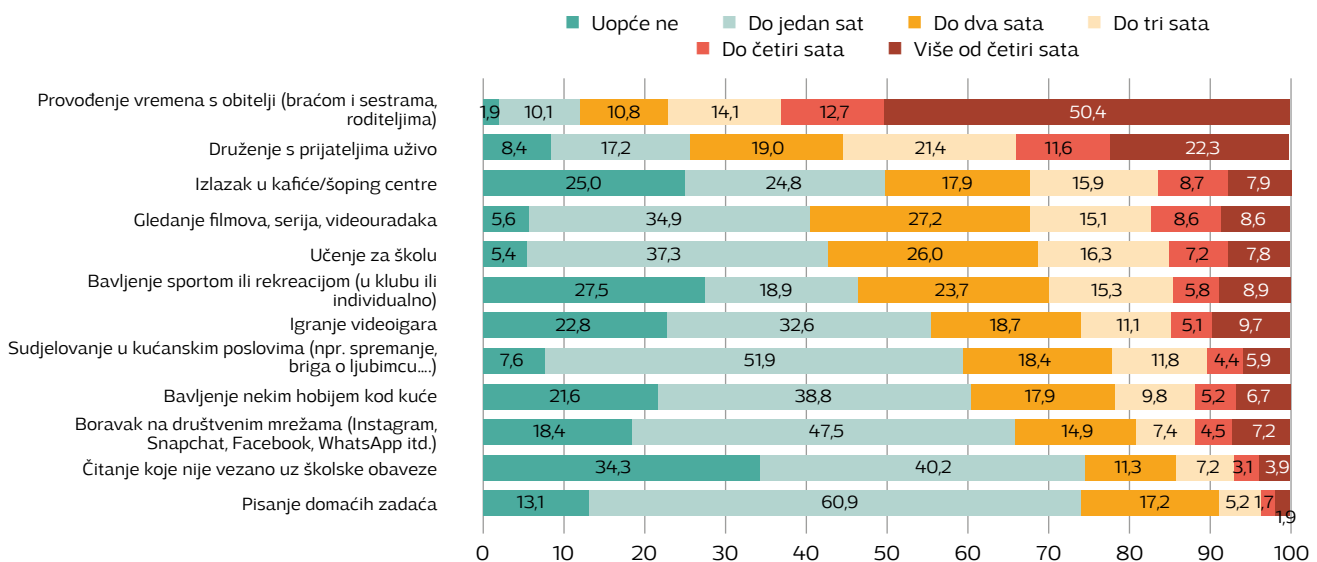
Radni dan – 5. razred (%)

Slika 36.

Vrijeme provedeno u aktivnostima tijekom radnog dana – učenici 5. razreda (drugi istraživački val: početak 5. razreda)

Vikend – 5. razred (%)

Slika 37.

Vrijeme provedeno u aktivnostima tijekom vikenda – učenici 5. razreda (drugi istraživački val: početak 5. razreda)

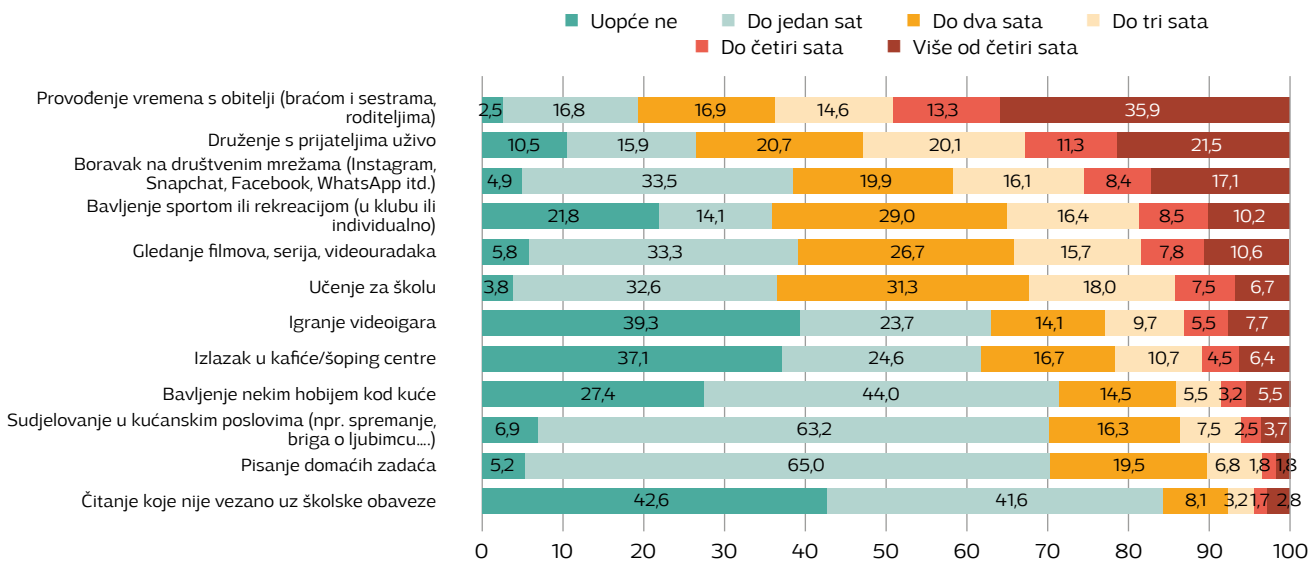
OSNOVNI REZULTATI:**Radni dan – 8. razred**

- U tipičnom danu tijekom radnog tjedna učenici najviše vremena izvan škole provode s obitelji (braćom i sestrama, roditeljima).
- Druga je najčešća aktivnost druženje s prijateljima uživo. Zanimljivo je da 10,5 % učenika iskazuje da se ne druži s drugom djecom tijekom radnog dana.
- U strukturi vremena znatan udio pripada boravku na društvenim mrežama. Čak 25,5 % učenika provodi tri sata i više na Instagramu, Snapchatu, Facebooku, WhatsAppu itd. Samo 4,9 % učenika uopće ne koristi društvene mreže u tipičnom radnom danu.
- Bavljenje sportom ili rekreacijom aktivnost je koja je u nekoj mjeri zastupljena kod 78,2 % učenika.
- Učenju za školu učenici najčešće posvećuju između 1 – 60 i 61 – 120 minuta u jednom radnom danu. Vrlo mali postotak učenika izjavljuje da uopće ne uči (3,8 %). Postotak učenika koji uči tri sata i više iznosi ukupno 14,2 %.
- Pisanju domaćih zadaća učenici posvećuju manje vremena nego učenju za školu. Većina učenika na tu aktivnost troši do jednog sata.
- Znakovit je mali postotak učenika koji čitaju izvan školskih obveza. Čak 42,6 % ne posvećuje ni minutu vremena toj aktivnosti u radnom danu.

Vikend – 8. razred

- U tipičnom danu tijekom vikenda učenici najviše vremena provode s obitelji (braćom i sestrama, roditeljima).
- Druga je najčešća aktivnost druženje s prijateljima uživo. Zanimljivo je da 7,7 % učenika iskazuje da se ne druži s drugom djecom tijekom vikenda.
- U strukturi vremena znatan udio pripada boravku na društvenim mrežama. Čak 31,8 % učenika provodi tri sata i više na Instagramu, Snapchatu, Facebooku, WhatsAppu itd. Samo 4,7 % učenika uopće ne koristi društvene mreže u jednom danu tijekom vikenda. 49,5 % učenika provodi više od 120 minuta na društvenim mrežama u jednom prosječnom danu tijekom vikenda.
- U odnosu na radni dan, tijekom vikenda učenici više gledaju filmove, serije, videouratke.
- 81,1 % učenika u nekoj mjeri izlazi u kafiće ili šoping-centre.
- Bavljenje sportom ili rekreacijom aktivnost je koja je u određenoj mjeri zastupljena kod 69,4 % učenika, što je manje nego tijekom prosječnog radnog dana.
- 44,6 % učenika igra videoigre više od dva sata tijekom jednog uobičajenog dana vikenda.
- Mali postotak učenika izjavljuje da uopće ne uči (9 %). Postotak učenika koji uči tri sata i više iznosi ukupno 18,1 %.
- Pisanju domaćih zadaća učenici posvećuju manje vremena nego učenju za školu. Većina učenika na tu aktivnost troši do jednog sata.
- U odnosu na radni dan, još je manji postotak učenika koji čitaju izvan školskih obveza tijekom vikenda. Čak 46,7 % učenika ne posvećuje ni minutu vremena toj aktivnosti u radnom danu. Više od 120 minuta čita 8,7 % učenika.

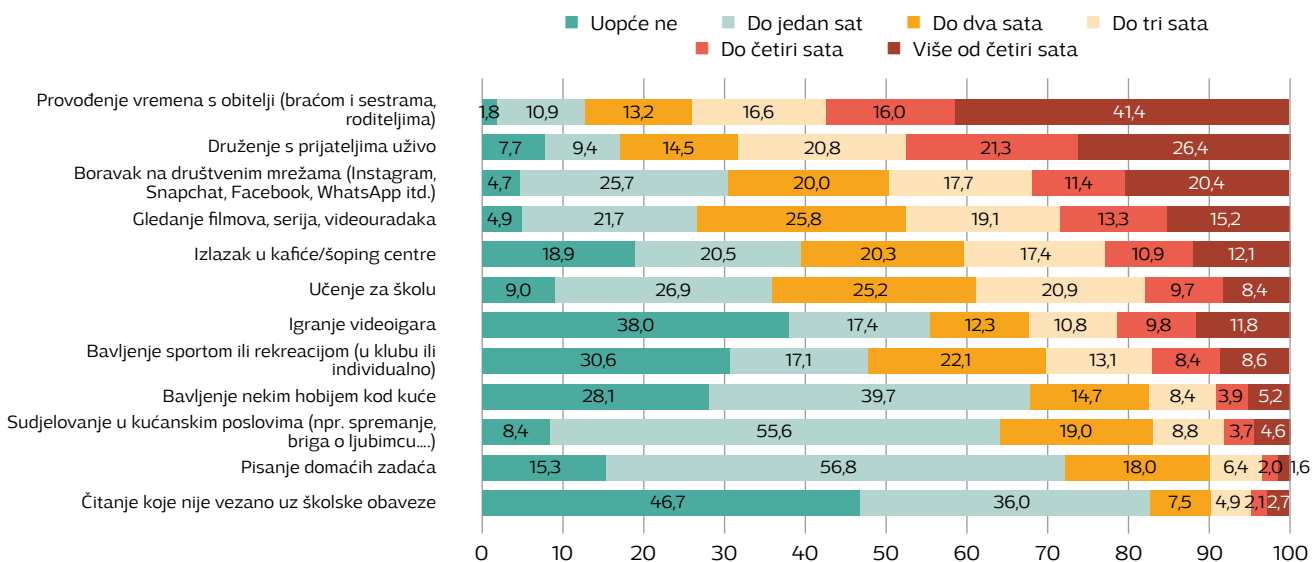
Radni dan – 8. razred (%)

Slika 38.

Vrijeme provedeno u aktivnostima tijekom radnog dana – učenici 8. razreda (drugi istraživački val: početak 8. razreda)

Vikend – 8. razred (%)

Slika 39.

Vrijeme provedeno u aktivnostima tijekom vikenda – učenici 8. razreda (drugi istraživački val: početak 8. razreda)

2.2.4. Percepcija Hrvatske kao obrazovnog konteksta

KONCEPT:

Način na koji učenici doživljavaju društvenu stvarnost određuje njihove ciljeve, nadanja, želje i aktivnosti. Doživljaj Hrvatske kao obrazovnog konteksta oblikuje učeničku vrijednosnu orijentaciju prema obrazovanju i njihove obrazovne aspiracije te djeluje na učenički doživljaj prošlih obrazovnih iskustava i njihovu procjenu perspektiva.

PITANJE:

U trećem istraživačkom valu učenici 8. razreda zamoljeni su da razmisle o tome što učenje i obrazovanje znače u Hrvatskoj te da procijene svoj stupanj slaganja sa sljedećim tvrdnjama:

- U Hrvatskoj se obrazovanje cijeni.
- Učitelji i nastavnici nedovoljno su cijenjeni u Hrvatskoj.
- U Hrvatskoj se dovoljno ulaže u opremanje škola i učionica.
- Za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije su druge stvari (snalažljivost, osobne veze, roditelji...) od sposobnosti učenja.

U procjeni slaganja s tvrdnjama korištena je ljestvica od 4 stupnja: 1 – *uopće se ne slažem*, 2 – *uglavnom se ne slažem*, 3 – *uglavnom se slažem* i 4 – *u potpunosti se slažem*. Srednja procjena (*nit se slažem niti se ne slažem*) u ovom slučaju nije korištena kako bi se učenike potaknulo na opredjeljenje u određenom smjeru.

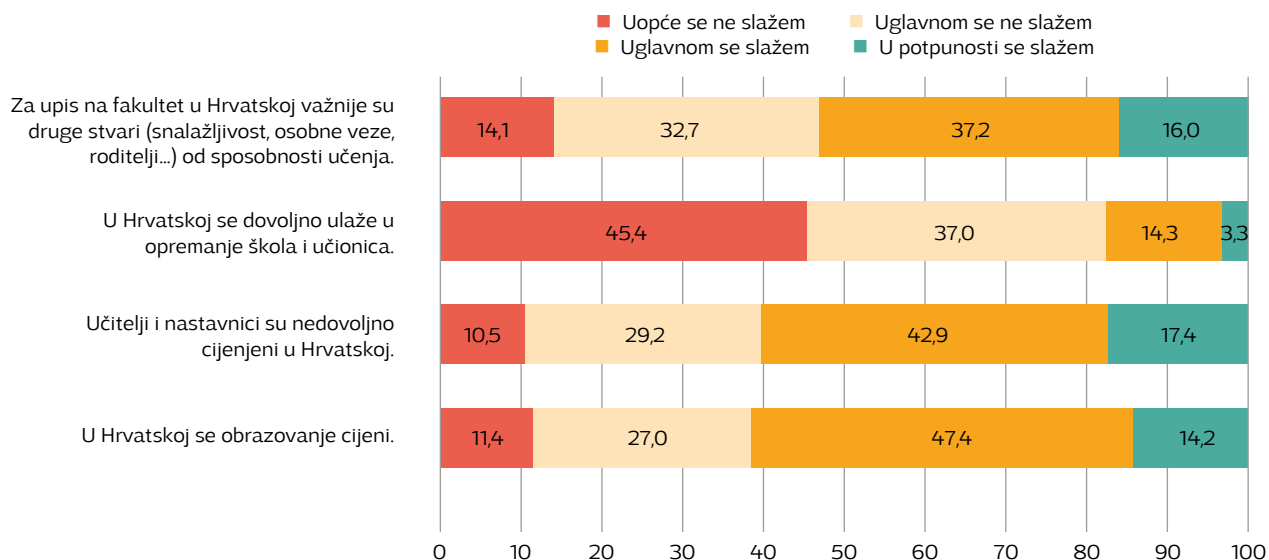
OSNOVNI REZULTATI:

- Odgovori ukazuju na složenu sliku stavova učenika starije dobne skupine o vrijednosti obrazovanja u Hrvatskoj.
- Većina učenika smatra da se obrazovanje u Hrvatskoj cijeni (61,6 % odgovora *u potpunosti i uglavnom se slažem*).
- Suprotno tome, 60,3 % učenika smatra da su učitelji i nastavnici u Hrvatskoj nedovoljno cijenjeni.
- 82,4 % učenika ne slaže se s tvrdnjom *U Hrvatskoj se dovoljno ulaže u opremanje škola i učionica*.
- Posebno je zabrinjavajući nalaz o 16 % učenika koji se u potpunosti slažu te 37,2 % učenika koji se slažu s tvrdnjom *Za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije su druge stvari (snalažljivost, osobne veze, roditelji...) od sposobnosti učenja*, jer pokazuje kako učenici u značajnom dijelu ne vjeruju da u našem obrazovnom sustavu vladaju meritokratski principi i nekorumpirane prakse upisa na više obrazovne razine.

Slika 40.

Percepcija obrazovnog konteksta Republike Hrvatske učenika 8. razreda (treći istraživački val: kraj 8. razreda)

Hrvatska kao obrazovni kontekst (%)

3. BUDUĆNOST

3.1. OČEKIVANJE NORMATIVNIH ŽIVOTNIH DOGAĐAJA

KONCEPT:

Neki životni događaji, primjerice osamostaljivanje od primarne obitelji, završavanje formalnog obrazovanja, pronalazak stalnog zaposlenja i osnivanje obitelji, smatraju se normativnim događajima u životu pojedinca u današnjem društvu. Očekivanja učenika o tim normativnim životnim događajima govore o njihovoj viziji osobne budućnosti.

PITANJE:

Učenici 4. i 7. razreda u prvom su istraživačkom valu zamoljeni odgovoriti na pitanje Što misliš, s koliko ćeš godina: a) živjeti samostalno, b) zaposliti se, c) završiti svoje školovanje i d) osnovati obitelj. Odgovori učenika bili su otvorenog tipa tako da su učenici upisivali očekivanu dob, odnosno broj godina za pojedini normativni događaj.

Rezultati su izraženi kao prosječne vrijednosti broja godina za pojedini normativni događaj.

OSNOVNI REZULTATI:

- U mlađoj dobnoj skupini, učenici u prosjeku očekuju da će školovanje završiti s 21 godinom i 9 mjeseci te se zaposliti godinu i mjesec dana kasnije. Po njihovim procjenama, još će gotovo godina dana proći do započinjanja samostalnog života. Osnivanje vlastite obitelji događaj je koji učenici 4. razreda očekuju znatno kasnije – u prosjeku tek s 27 godina i 7 mjeseci.
- U starijoj dobnoj skupini, prosječna je procjena dobi u kojoj će učenici završiti svoje školovanje 22 godine i 2 mjeseca, što je 4 mjeseca kasnije od mlade dobne skupine. Očekivana dob završetka školovanja kod učenika 7. razreda poklapa se s očekivanjem početka samostalnog života. Očekivani početak zaposlenja je pola godine kasnije – s 22 godine i 8 mjeseci. Prosječna procjena dobi u kojoj se očekuje osnivanje obitelji jednaka je kao i za mlađu skupinu – 27 godina i 7 mjeseci.
- Podaci ukazuju na slične prosječne procjene očekivane dobi za pojedine normativne događaje kod učenika 4. i 7. razreda.
- S obzirom na većinsku aspiraciju prema visokom obrazovanju, može se pretpostaviti da učenici ponešto podcjenjuju dob u kojoj će završiti školovanje i zaposliti se.
- Očekivana dob napuštanja roditeljskog doma znatno je niža nego što pokazuju sadašnji statistički podaci. Naime, podaci Eurostata iz 2017. godine ukazuju da mladi u Hrvatskoj odlaze iz roditeljskog doma tek s 31,9 godina, što je najkasnije u cijeloj Europi (Eurostat, 2017).
- Očekivana dob osnivanja obitelji također je nešto niža od one na koju ukazuju sadašnji statistički podaci. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2015. godine, žene u prosjeku stupaju u brak s 28,2 godine, a muškarci s 31,0 godinom (DZS, 2017).

Slika 41.

Dob u kojoj se očekuje normativni životni događaj učenika 4. i 7. razreda (prosječne vrijednosti; prvi istraživački val: kraj 4. razreda i kraj 7. razreda)

	4. RAZRED	7. RAZRED
ŽIVJETI SAMOSTALNO	23 god. i 9 mj.	22 god. i 2 mj.
ZAPOSLITI SE	22 god. i 10 mj.	22 god. i 8 mj.
ZAVRŠITI SVOJE ŠKOLOVANJE	21 god. i 9 mj.	22 god. i 2 mj.
OSNOVATI OBITELJ	27 god. i 7 mj.	27 god. i 7 mj.

3.2. VJEROJATNOST OSTVARIVANJA ŽIVOTNIH ISHODA U BUDUĆNOSTI

KONCEPT:

Optimistična životna pozicija podrazumijeva vjerovanje ili nadu da će se različiti događaji i ishodi završiti na pozitivan i željen način. Optimizam je pozitivno povezan sa zdravljem, životnim zadovoljstvom, srećom i drugim mjerama psihološke dobrobiti. U istraživanjima se često operacionalizira kao procjene vjerojatnosti ostvarivanja pozitivnih budućih događaja ili ishoda.

Takve procjene vjerojatnosti određenih osobnih životnih ishoda u budućnosti povezane su i s razinama obrazovnih aspiracija. Osobe viših obrazovnih aspiracija uobičajeno u većoj mjeri očekuju ostvarenje pozitivnih životnih ishoda u budućnosti.

PITANJE:

U prvom i trećem istraživačkom valu učenici obiju dobnih skupina zamoljeni su da procijene vjerojatnost ostvarivanja određenih životnih ishoda. Učenicima je predstavljeno devet životnih ishoda koji su se odnosili na budući osobni i profesionalni život. Učenici su trebali procijeniti koliko je vjerojatno da će im se u budućnosti dogoditi pojedini životni ishod, koristeći ljestvicu procjene od 5 stupnjeva, na kojoj je 1 značilo *uopće nije vjerojatno*, 2 *uglaunom nije vjerojatno*, 3 *nitij je vjerojatno* i 4 *uglaunom je vjerojatno* i 5 *urlo je vjerojatno*.

U ovom su izvješću prikazani usporedni rezultati iz prvog i trećeg istraživačkog vala.

OSNOVNI REZULTATI:

- Obje dobne skupine iskazuju visoku razinu uvjerenosti u ostvarivanje pozitivnih životnih ishoda. Postoje jasne razlike između dobnih skupina, ali su procjene stabilne unutar dobne skupine kako učenici prelaze iz 4. u 5. razred, odnosno iz 7. u 8. razred.

Mlađa dobna skupina

- Učenici mlađe dobne skupine iskazuju visoku razinu optimizma u vezi s ostvarivanjem različitih životnih ishoda u budućnosti. Razina optimizma jednaka je u prvom i trećem istraživačkom valu.
- Sve se prosječne procjene, osim one negativnog ishoda živjeti u siromaštvu, nalaze između područja odgovora *uglaunom je vjerojatno* i *urlo je vjerojatno*. U postotnim rezultatima, to znači da različite pozitivne životne ishode očekuje više od 75 % učenika.
- Više od polovice učenika smatra vrlo vjerojatnim da će imati uspješnu karijeru, siguran i stabilan posao, imati posao koji vole, biti cijenjeni u društvu.
- Više od 60 % učenika smatra kako je vrlo vjerojatno da će postići ono što žele od života.
- Više od 70 % smatra kako je vrlo vjerojatno da će biti zadovoljni svojim životom te da uopće nije vjerojatno da će živjeti u siromaštvu.

Starija dobna skupina

- Učenici starije dobne skupine također u obama istraživačkim valovima iskazuju visoku razinu optimizma u vezi s ostvarivanjem različitih životnih ishoda u budućnosti.
- U odnosu na učenike mlađe dobne skupine, prosječne su procjene vjerojatnosti nešto niže i bliže odgovoru *uglaunom je vjerojatno*. Nešto je niža prosječna razina uvjerenosti iskazana manjim odabirom odgovora *urlo je vjerojatno* i *uopće nije vjerojatno*. Dobiveni nalazi sugeriraju nešto realističniju poziciju učenika starije dobne skupine, što je očekivano s obzirom na njihovo veće životno iskustvo i znanja.
- Ipak, na gotovo svim ishodima više od 66 % učenika očekuje pozitivne ishode (odgovori *uglaunom je vjerojatno* i *urlo je vjerojatno*).
- Više od polovice učenika smatra da uopće nije vjerojatno da će živjeti u siromaštvu.

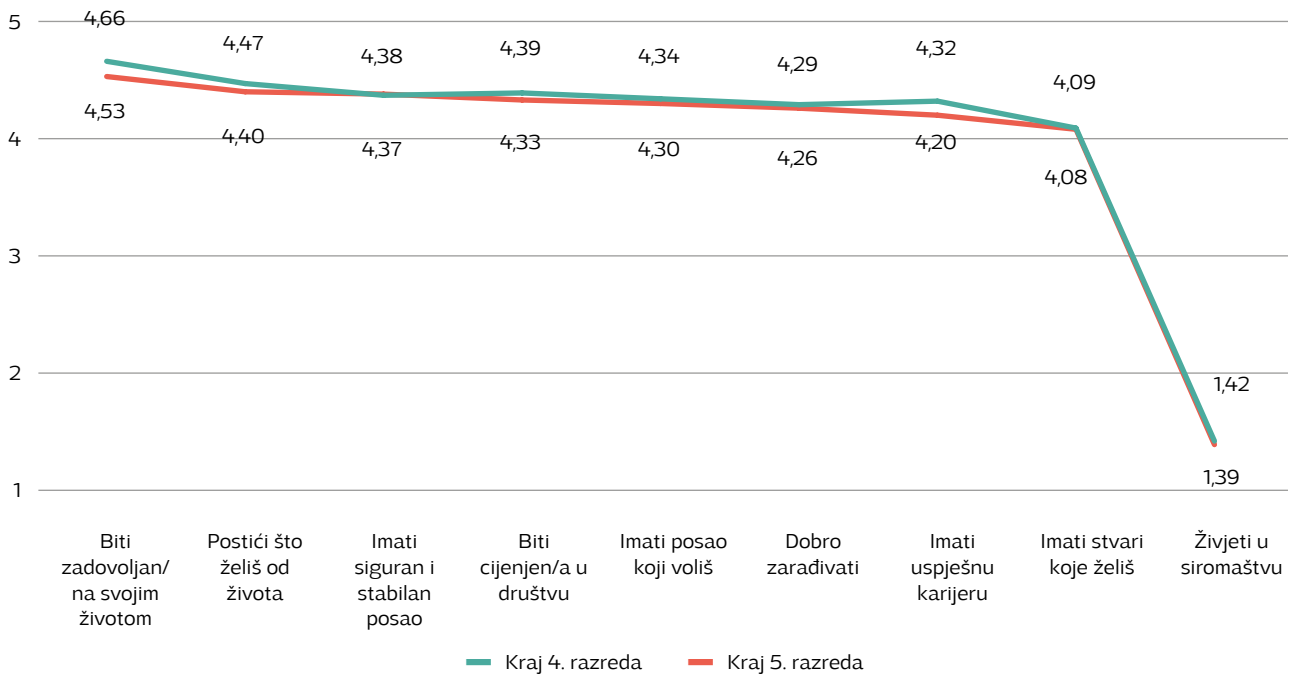
>>> Slika 42.

Procjene vjerojatnosti ostvarivanja životnih ishoda u budućnosti mlađe dobne skupine (prosječne vrijednosti; prvi i treći istraživački val: kraj 4. razreda i kraj 5. razreda)

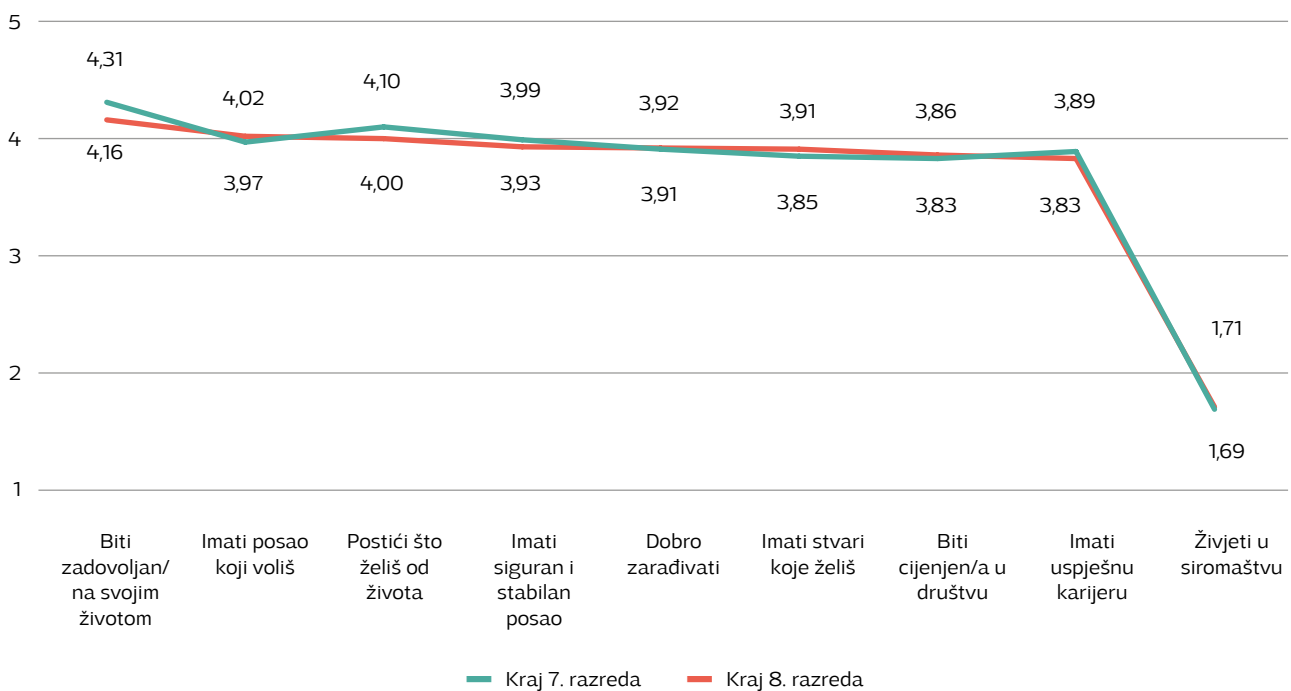
>>> Slika 43.

Procjene vjerojatnosti ostvarivanja životnih ishoda u budućnosti starije dobne skupine (prosječne vrijednosti; prvi i treći istraživački val: kraj 7. razreda i kraj 8. razreda)

Vjerojatnost ostvarivanja životnih ishoda

Vjerojatnost ostvarivanja životnih ishoda

3.3. OBILJEŽJA ŽELJENOG POSLA

KONCEPT:

Stavovi učenika o važnosti koju pridaju nekim obilježjima budućeg posla govore o njihovim željama i ambicijama vezanim uz buduće zanimanje i radno mjesto. Stavovi o obilježjima željenog posla važni su jer ukazuju na to kojim su sve učenici motivima vođeni (instrumentalnim, intrinzičnim itd.) pri odlučivanju o svojim obrazovnim i profesionalnim putovima.

PITANJE:

U prvom istraživačkom valu učenici 7. razreda trebali su procijeniti koliko im je osobno važno da njihov budući posao ima pojedino od 14 obilježja.

Korištena je ljestvica od 5 stupnjeva, pri čemu je 1 značilo *uopće mi nije važno*, 2 *uglavnom mi nije važno*, 3 *niti mi je važno niti nije*, 4 *uglavnom mi je važno* i 5 *izrazito mi je važno*.

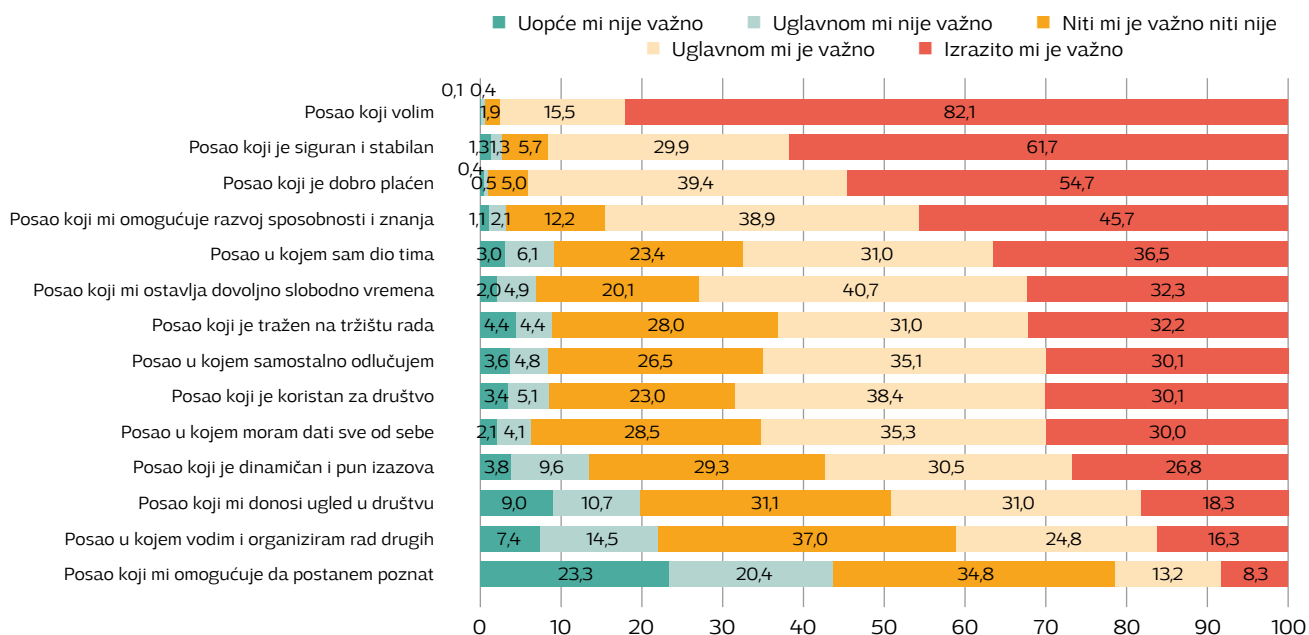
OSNOVNI REZULTATI:

- Rezultati ukazuju da su najpoželjnija obilježja posla za učenike 8. razreda usklađenost s interesima, sigurnost, stabilnost i dobra primanja.
- Podaci ukazuju da su najvažnija obilježja budućeg posla za učenike: posao koji vole, sigurnost i stabilnost te dobra primanja. Za 82,1 % učenika izrazito je važno da se radi o poslu koji vole, za 61,7 % učenika da je posao siguran i stabilan, a za 54,7 % da je dobro plaćen.
- Najmanju važnost učenici pridaju obilježjima posla koja ukazuju na društveni status i poznatost, ali i obilježjima koja označavaju vodstvo (*posao u kojem vodim i organiziram rad drugih*) i izazove (*posao koji je dinamičan i pun izazova te posao u kojem moram dati sve od sebe*).

Slika 44.

Procjene važnosti nekih obilježja budućeg posla za učenike 7. razreda (prvi istraživački val: početak 7. razreda)

Važnost obilježja budućeg posla: učenici 7. razreda (%)

3.4. UČENIČKA SLIKA BUDUĆNOSTI ZA 20 GODINA

KONCEPT:

Slika budućnosti iskazana je odgovorima **učenika na pitanja o tome kakvu budućnost očekuju u sljedećih 20 godina**. Očekivanja vezana uz budućnost odnosila su se na same učenike (osobna budućnost), ali i na različita društvena okruženja i to za Hrvatsku, Europu (samo za stariju dobnu skupinu) i svijet. Učenici mlađe dobne skupine po isteku procijenjenih 20 godina bit će u 31., a učenici 7. razreda u 34. godini života.

PITANJE:

Učenici su svoje procjene pozitivnosti/negativnosti budućnosti iskazivali na ljestvici od 5 stupnjeva, na kojoj 1 označava odgovor *vrlo negativna*, 2 *negativna*, 3 *niti negativna niti pozitivna*, 4 *pozitivna* i 5 *vrlo pozitivna (budućnost)*.

Ista su pitanja postavljena učenicima obiju dobnih skupina u prvom i trećem istraživačkom valu, ali su u izvješću prikazani samo odgovori iz trećeg istraživačkog vala.

OSNOVNI REZULTATI:

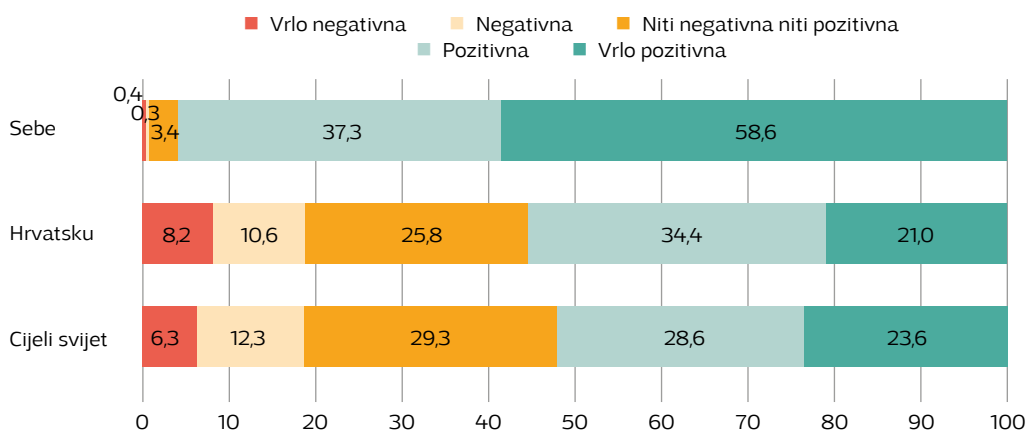
Mlađa dobna skupina

- Učenici na kraju 5. razreda imaju vrlo pozitivnu sliku o vlastitoj budućnosti u sljedećih 20 godina.
- 58,6 % učenika smatra da će njihova budućnost biti vrlo pozitivna, još 37,3 % da će biti pozitivna, a samo 0,5 % učenika ima negativna očekivanja o vlastitoj budućnosti u sljedeća dva desetljeća.
- Procjena očekivanja budućnosti za Hrvatsku pozitivna je za više od pola učenika – 21 % učenika očekuje vrlo pozitivnu, a 34,4 % pozitivnu budućnost.
- 18,8 % učenika očekuje da će budućnost za Hrvatsku u sljedećih 20 godina biti (vrlo) negativna.
- Slična je procjena očekivanja budućnosti za cijeli svijet – 52,2 % učenika smatra da je ona pozitivna ili vrlo pozitivna, a 18,6 % da je negativna ili vrlo negativna.

Slika 45.

Procjene učenika 5. razreda o pozitivnosti/negativnosti budućnosti za sebe, Hrvatsku i svijet u sljedećih 20 godina (treći istraživački val: kraj 5. razreda)

Kakvu budućnost očekuješ u sljedećih 20 godina za: (%)

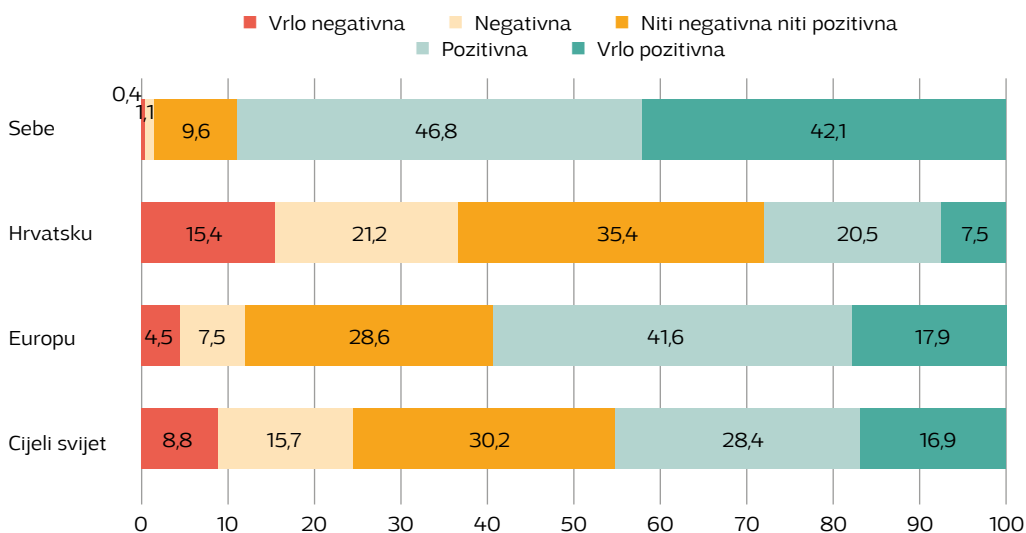

OSNOVNI REZULTATI:**Starija dobna skupina**

- Učenici na kraju 8. razreda imaju vrlo pozitivnu sliku o vlastitoj budućnosti u sljedećih 20 godina. 42,1 % ih smatra da će njihova budućnost biti vrlo pozitivna, a još 46,8 % pozitivna.
- Procjena očekivanja budućnosti Hrvatske u sljedećih 20 godina jedan je od važnijih nalaza istraživanja koji ima ozbiljne društvene implikacije – tek 28 % učenika smatra da je budućnost Hrvatske pozitivna ili vrlo pozitivna, dok 36,6 % njih misli da je ona negativna ili vrlo negativna.
- Učenici pozitivnom procjenjuju budućnost Europe – njih 59,5 % smatra da je ona pozitivna ili vrlo pozitivna, dok 12 % njih smatra da je ona vrlo negativna ili negativna.
- U odnosu na budućnost Europe, učenici manje pozitivnom procjenjuju budućnost svijeta – njih 45,3 % smatra da je ona pozitivna ili vrlo pozitivna, dok 24,5 % njih smatra da je ona vrlo negativna ili negativna.
- Procjena budućnosti Hrvatske u sljedećih 20 godina znatno je negativnija od procjene budućnosti Europe i svijeta.

Usporedba mlađe i starije dobne skupine

- Usporedba očekivanja učenika iz dviju generacija ukazuje na značajno negativnije procjene u 8. razredu na svim razinama. Najveća je razlika u procjeni budućnosti Hrvatske. Na kraju 5. razreda 18,8 % učenika smatra da će budućnost Hrvatske biti negativna ili vrlo negativna. U 8. razredu negativnu budućnost naše zemlje vidi gotovo dvostruko više učenika (36,6 %). Kvalitativni podaci ukazuju da ovakav doživljaj budućnosti Hrvatske pridonosi tome da značajan dio učenika i njihovih roditelja ostvarenje svojih obrazovnih aspiracija vidi izvan granica Republike Hrvatske. Navedeni rezultati predstavljaju jedan od zabrinjavajućih nalaza ovog istraživanja.

Kakvu budućnost očekuješ u sljedećih 20 godina za: (%)

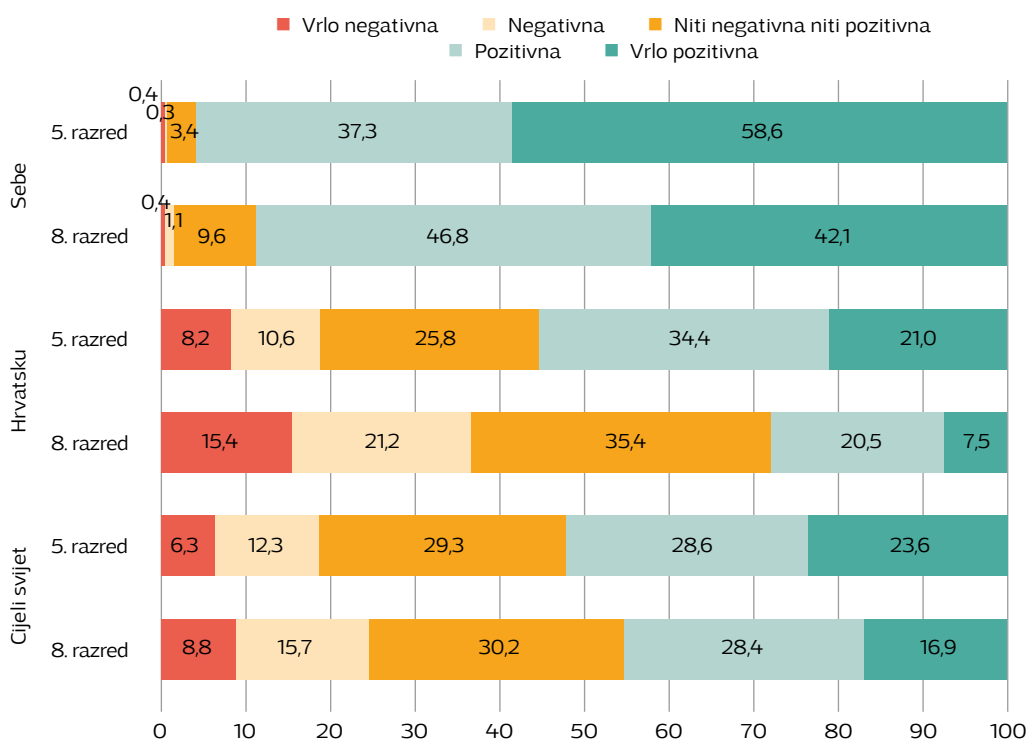
Slika 46.

Procjene učenika 8. razreda o pozitivnosti/negativnosti budućnosti za sebe, Hrvatsku, Europu i svijet u sljedećih 20 godina (treći istraživački val: kraj 8. razreda)

Slika 47.

Usporedba procjena učenika 5. i 8. razreda o pozitivnosti/negativnosti budućnosti za sebe, Hrvatsku i svijet u sljedećih 20 godina (treći istraživački val: kraj 5. razreda i kraj 8. razreda)

Kakvu budućnost očekuješ u sljedećih 20 godina za: (%)

Preporuke

Rezultati istraživanja „Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene (COBRAS)“ ukazuju na vrlo visoke aspiracije učenika osnovnih škola, različite čimbenike koji na njih utječu te promjene koje se događaju kako učenici prolaze svojim osnovnoškolskim putem. Rezultati kvalitativnog dijela istraživanja ovu sliku upotpunjuju roditeljskom perspektivom visokih želja i nadanja za vlastitu djecu, koja često uključuju obrazovanje i rad izvan granica Republike Hrvatske. Učiteljska perspektiva, baš kao i odgovori samih učenika ukazuju pak na nedovoljno razvijene radne navike učenika, što može utjecati na ostvarivanje njihovih visokih aspiracija.

Neke od specifičnih preporuka za adresiranje visokih aspiracija učenika i njihovih roditelja na razini škole i odgojno-obrazovnog sustava u cjelini su:

- Sve do polugodišta 8. razreda učenici iskazuju vrlo slabo poznavanje različitih mogućnosti obrazovanja na srednjoškolskoj razini te ograničeno znanje o prirodi strukovnog i gimnazijskog obrazovanja. Sa sustavne razine apsolutni je imperativ osmisliti i uspostaviti programe informiranja i savjetovanja o mogućnostima obrazovanja na srednjoškolskoj i visokoškolskoj razini koji bi se provodili od 5. razreda osnovne škole. Kako bi se na školskoj razini adresirao ovaj problem, nužno je uspostaviti programe suradnje osnovnih i srednjih škola u kojima bi se predstavile različite mogućnosti nastavka obrazovanja na srednjoškolskoj razini. Ovakvom bi se suradnjom obuhvatili učenici od 6. razreda osnovne škole, a oni koji objašnjavaju mogućnosti mogli bi biti bivši učenici pojedine osnovne škole.
- Rezultati ukazuju da je aspiracija za visokoškolskim obrazovanjem postala gotovo normativna u Republici Hrvatskoj. Premda se radi o pozitivnom istraživačkom rezultatu, potrebno je učenike informirati o različitim programima i oblicima studiranja te posebice o mogućnosti vođenja kvalitetnog i ispunjenog života i bez fakultetskog obrazovanja.
- Od 1. razreda osnovne škole potrebno je u redovne procese poučavanja i učenja uvesti sustavne programe upoznavanja sa svijetom rada. Navedeno na školskoj razini može koristiti boljem povezivanju škole i zajednice. Na sustavnoj razini, potrebno je osmisliti nacionalne programe kojima bi se ova tema približila učenicima te se jasnije objasnila veza između škole, učenja i poučavanja pojedinog predmeta te svijeta rada.
- Od 1. razreda osnovne škole potrebno je uvesti sustavno poučavanje i učenje o tome kako učiti, koje uključuje učenje o strategijama učenja i upravljanju vlastitim učenjem, regulaciju vlastitih emocija i motivacije kod učenja, regulaciju okruženja učenja.
- Potrebno je na razini škole i sustava osmisliti programe i procese kojima bi se utjecalo na redovitost učenja učenika osnovnih škola.
- Posebnu je pažnju potrebno usmjeriti na jasno objašnjavanje razloga zašto se određeni predmeti uče, zašto su učenicima i društvu korisni te gdje je njihov odraz u kasnijem obrazovanju, osobnom životu i gospodarstvu.

- Rezultati istraživanja o učeničkoj procjeni školskog okruženja pozitivni su. Škole trebaju njegovati postojeće procese i dodatno raditi na tom da se učenici osjećaju sigurno i dobro u školi.
- Rezultati o aktivnostima učenika tijekom radnog dana i vikenda ukazuju da roditelji, škole i društvo u cjelini trebaju obratiti pažnju na utjecaj digitalnog okruženja na fizičku, socijalnu i mentalnu dobrobit djece i mladih ljudi.
- Kritični podaci o tome da djeca i mladi ljudi ne čitaju zahtijevaju radikalne promjene u sustavu odgoja i obrazovanja te vrlo aktivnu promociju različitih oblika čitanja.
- Vrlo kritičan stav mladih ljudi o budućnosti Republike Hrvatske ukazuje da je na razini škole i društva potrebno promovirati pozitivne primjere osoba, organizacija i inovacija koje su u Hrvatskoj uspjele svojim znanjem i sposobnošću. Učenički, roditeljski i učiteljski glasovi ukazuju da je o tim i drugim temama potrebno razgovarati kritički i otvoreno.

Literatura

- Bronfenbrenner, U. (1974). Developmental research, public policy, and the ecology of childhood. *Child Development*, 45(1), 1–5.
- Bronfenbrenner, U. (1976). Experimental ecology of education. *Teachers college record*, 78(2), 157–204.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32, 515–531.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Bynner, J. (2000). *Risks and Outcomes of Social exclusion: insights from longitudinal data*. London: Institute of Education, University of London.
- Colardyn, D. i Bjornavold, J. (2004). Validation of Formal, Non-Formal and Informal Learning: policy and practices in EU Member States. *European journal of education*, 39(1), 69–89.
- Državni zavod za statistiku (2017). *Žene i muškarci u Hrvatskoj 2017*. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/menandwomen/men_and_women_2017.pdf (pretraženo 10. siječnja 2019.)
- Eurostat (2017). *Being young in Europe today*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Being_young_in_Europe_today (pretraženo 10. siječnja 2019.)
- Gorard, S., See, B. H. i Davies, P. (2012). *The impact of attitudes and aspirations on educational attainment and participation*. York: Joseph Rowntree Foundation. Dostupno na: jrf.org.uk/publications/aspirations-educational-attainment-participation (pretraženo 10. siječnja 2019.)
- Gottfredson, L. S. (2002). Gottfredson's theory of circumscription, compromise, and self-creation. *Career choice and development*, 4, 85–148.
- Gutman, L. i Akerman, R. (2008). *Determinants of aspirations*. London: Centre for Research on the Wider Benefits of Learning, Institute of Education, University of London.
- Jokić, B. i Ristić Dedić, Z. (2014). *Postati student u Hrvatskoj*. Zagreb: Agencija za znanost i visoko obrazovanje.
- Kintrea, K., St. Clair, R. i Houston, M. (2011). *The influence of parents, places and poverty on educational attitudes and aspirations*. York: Joseph Rowntree Foundation. Dostupno na: <https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/young-people-education-attitudes-full.pdf> (pretraženo 10. siječnja 2019.)
- Tashakkori, A. i Teddlie, C. (2003). *Handbook of Mixed Model in Social and Behavioural Research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.

ISBN 978-953-6218-82-0